

BUITENSPEL

Een kwalitatief onderzoek naar hoe vaders en moeders betekenis geven aan gender in de betrokkenheid bij hun voetballende zoon

Merel Janssen
Studentnummer: 3334201
Begeleider: Dr. Inge Claringbould
2e Beoordelaar: Drs. Michel van Slobbe
Datum: 30 juni 2010

Utrechtse School voor Bestuurs- en Organiseringswetenschap
Master Sportbeleid en Sportmanagement

Samenvatting

Dit onderzoek heeft als doel om de betekenissen van ouders bij hun voetballende kind te bestuderen. Daarbij is gekeken hoe zij betekenis geven aan aspecten van gender in sport.

In het onderzoek zijn twaalf ouders (zes vaders, zes moeders) geïnterviewd. Zij hadden minstens een kind in de leeftijd tussen de zes en zestien jaar en voetballend bij een van de twee clubs waar dit onderzoek heeft plaatsgevonden.

De data hebben betrekking op vier thema's. Ten eerste komt het vervullen van vrijwilligersfuncties en het onderscheid daarin tussen vaders en moeders aan de orde. Op basis van de data is te constateren dat vaders andere vrijwilligersfuncties naar zich toetrekken dan moeders. Vaders nemen de leidende rollen op zich en moeders doorgaans de ondersteunde rollen.

Het tweede thema is gericht op de sportbeleving van vaders en moeders bij hun sportende kind. Ouders vinden dat vaders meer gericht zijn op winst en competitie, terwijl moeders de sociale context voor hun kinderen doorgaans belangrijker vinden.

Ten derde geven vaders en moeders aan dat zij een andere rol innemen bij hun sportende kind. Vaders besteden meer tijd aan het sporten van hun kind en vinden prestatie belangrijk. Moeders zorgen dat de randvoorwaarden om fijn te sporten aanwezig zijn. Daarnaast is op basis van de data te constateren dat ouders onderscheid maken in de manier waarop zij met hun zoon en hun dochter in de sport omgaan.

Als laatste thema is de rol van ouders als toeschouwer onderzocht. Ouders vinden dat vaders over het algemeen nadrukkelijk aanwezig. Dit komt tot uiting in de manier waarop zij commentaar langs de lijn van het sportveld geven. Vaders zeggen naar het voetbal van hun zoon en zijn team te komen kijken. Vrouwen houden zich meer op de achtergrond. Zij komen nadrukkelijker voor hun zoon kijken. Ook geven zij aan meer voor de gezelligheid te komen.

Dankwoord

Eind 2009 werd me duidelijk dat na anderhalf jaar de studie Sportbeleid & Sportmanagement gevolgd te hebben het moeilijkste nog moest komen, de scriptie. Door verhalen van voorgangers werd me duidelijk dat me een moeilijke tijd te wachten stond.

De opdrachtgever werd 'dicht bij huis' gevonden. Inge Claringbould, docente van de Master Sportbeleid & Sportmanagement reikte mij een onderwerp aan waar zij al eerder onderzoek naar had gedaan. Gender in sport. Zij wist mij in korte tijd enthousiast te maken voor een onderzoek in die richting.

Gedurende een half jaar heb ik tijdens het schrijven van mijn scriptie veel pieken en dalen gekend. Ik heb bijvoorbeeld met veel plezier interviews afgenomen, maar ook met mijn handen in het haar gezeten tijdens het schrijven van het theoretisch kader. Een aantal mensen wil ik dan ook bedanken voor de bijdrage aan de pieken, en de steun bij de dalen.

In de periode dat het theoretisch kader geschreven moest worden, ben ik geregeld op bezoek geweest in Maastricht. Ondanks in deze regio alleen mijn bondgenoot te kunnen verstaan is daar ontzettend veel werk verzet. Daarnaast zijn wij door de lange wandelingen en evenlange gesprekken dichter tot elkaar gekomen, wat voor mij erg bijzonder is.

De rest van mijn familie wil ik bedanken voor het geduld dat zij met mij hebben gehad. Soms troffen zij mij blij en opgelucht, maar ook geregeld wanhopig en nukkig. Zij zijn een grote steun geweest.

Naast mijn familie stonden mijn vrienden altijd voor me klaar. Vooral Tuut, Pud, Winnie, Milou en Susanne wil ik bedanken.

Het onderzoek had niet plaats kunnen vinden zonder de medewerking van de geïnterviewden. Veel dank daarvoor. Ik heb het als een leerzame en leuke ervaring gezien interviews af te nemen.

Last but not least wil ik mijn opdrachtgeefster en stagebegeleidster Inge Claringbould bedanken voor de onvergetelijke samenwerking. Zij heeft mij met een onuitputtelijk geduld naar de eindstreep begeleid. Zij wist mij, mede door goede humor, als geen ander diverse keren in de goede richting te sturen en te motiveren.

Veel dank!

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Dankwoord	2
1. Inleiding	5
2. Onderzoeksaanpak	10
2.1 Onderzoeksperspectief	11
2.1.1 Sorting en soft-essentialisme volgens Messner	12
2.1.2 Sorting	17
2.1.3 Soft-essentialisme	17
2.2 Onderzoeksmethoden	11
2.2.1 Semi-gestructureerde interviews.....	17
2.2.2 Selectie respondenten.....	17
2.2.3 Interviewsetting en ervaringen.....	17
2.2.4 Betrouwbaarheid en validiteit.....	17
2.2.5 Analyse van de interviews.....	17
3. Theoretisch kader	19
3.1 Jeugdsport.....	20
3.1.1 Ontwikkeling van jeugdsport.....	20
3.1.2 Organisatie van jeugdsport in Nederland	21
3.2 Vrijwilligers in (jeugd)sport	24
3.2.1 Definitie, cijfers en kenmerken van vrijwilligers	24
3.2.2 Vrijwilligerstaken en – besturen	25
3.2.3 Taakverdeling tussen vaders en moeders als vrijwilliger in jeugdsport.....	26
3.3 De rol van ouders in de jeugdsport	27
3.3.1 Rollen van ouders bij sportend kind.....	28
3.3.2 Positieve effecten van sport op het kind.....	29
3.3.3 Negatieve effecten van sport op het kind	30
3.3.4 Positieve effecten van ouderbetrokkenheid	28
3.3.5 Negatieve effecten van ouderbetrokkenheid	29
3.3.6 Verschillen tussen vaders en moeders bij hun sportende kind	30
3.3.7 Verschillen in opvoeding van ouders tussen zoons en dochters.....	31
4. Resultaten	33
4.1 Algemene gegevens	33
4.1.1 Beschrijving onderzoeksgroep.....	33
4.1.2 Beschrijving sportverenigingen	34
4.2 Vrijwilligerstaken in jeugdsport	34
4.2.1 Verschillen in vrijwilligerstaken.....	35
4.2.2 Het uitvoeren van de functie.....	35
4.2.3 Verklaring verschillen in vrijwilligerstaken	36
4.2.4 Ontwikkeling in verschillen in vrijwilligerstaken.....	38

4.2.5	Belang van de ontwikkeling in verschillen van man-vrouw in vrijwtaken.....	39
4.2.6	Methode om verschillen te doorbreken.....	41
4.3	Sportbeleving bij ouders.....	41
4.3.1	Verschillen tussen mannen en vrouwen in sport	42
4.4	Rol van ouders bij het sportende kind.....	43
4.4.1	Verschillen tussen vader en moeder bij kind.....	43
4.4.2	Verklaring verschil in betrokkenheid tussen vader en moeder bij kind.....	45
4.4.3	Verschillen in de omgang van ouders tussen zoon en dochter	45
4.4.4	Verklaring verschil in omgang van ouders tussen zoon en dochter.....	47
4.5	Ouders als toeschouwers	47
4.5.1	Ouders langs het sportveld	47
4.5.2	Gedrag van vaders en moeders langs het sportveld	48
5.	Conclusie.....	51
5.1.	Hoe denken vaders en moeders over het vervullen van vrijwilligerswerk bij hun sportende kinderen?.....	50
5.2	Hoe zijn vaders en moeders betrokken bij hun sportende kind?.....	51
5.3	Hoe geven vaders en moeders invulling aan manieren waarop ze betrokken zijn bij hun sportende kind?.....	52
5.4	Hoe gedragen vaders en moeders zich als toeschouwers?.....	52
5.5	Conclusie	53
6.	Reflectie	51
6.1	Theoretische onderbouwing vergeleken met de resultaten	55
6.1.1	Vrijwilligers in de jeugdsport	55
6.1.2	De rol en invloed van vaders en moeders bij het sportende kind	56
6.1.3	De verschillen in omgang van ouders tussen zoon en dochter	57
6.2	Sorting en soft-essentialisme vergeleken met de resultaten	58
6.2.1	De resultaten in relatie tot sorting.....	29
6.2.2	De resultaten in relatie tot soft-essentialisme	59
7	Discussie.....	51
7.1	Relevantie onderzoek	60
7.2	De beperkingen en inzichten van het onderzoek	61
8	Literatuur	61
9	Bijlage	65

Inleiding

In de afgelopen decennia is het aantal mensen dat aan sport doet aanzienlijk gestegen. In 2007 was 71 procent van de Nederlandse bevolking actief in de sport. Onder alle bevolkingsgroepen is de sportdeelname in de laatste decennia gestegen. Daarbij zijn veranderingen in participatie tussen man en vrouw opgetreden. Opmerkelijk is dat vrouwen een inhaalslag hebben gemaakt ten opzichte van mannen. Tussen 1979 en 2007 is de sportdeelname onder vrouwen sneller gestegen dan onder mannen. 65 procent van de mannen sportten in 2007 tegenover 64 procent vrouwelijke sporters (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008).

Met deze cijfers zou men wellicht verwachten dat in vrijwilligersfuncties binnen de sport vergelijkbare percentages terug te vinden zijn. Dit blijkt echter anders te liggen. In algemeen vrijwilligerswerk scoren vrouwen hoger dan mannen, maar vrijwilligersfuncties in de sport worden door mannen vaker uitgeoefend (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008). Zeker wanneer het gaat om bestuursfuncties of als trainer of coach blijven vrouwen ver bij de mannen achter. In 2007 was 19 procent van de coaches bij 'The American Youth Soccer Organization' van het vrouwelijke geslacht. Daarnaast waren bij baseball en softbal een kleine 6 procent vrouwelijke coaches (Messner, 2009). De Nederlandse situatie komt redelijk overeen. In bestuursfuncties is er een groot verschil tussen mannen en vrouwen, er komen gemiddeld drie keer zoveel mannen voor dan vrouwen. In trainersfuncties zijn vrouwen voor 6 procent vertegenwoordigd tegenover een percentage van 29 procent mannelijke trainers (Claringbould, I., 2006). Deze verschillen in participatie van vrijwilligers op verantwoordelijke functies impliceert dat de constructie van sport in belangrijke mate door mannen gedaan wordt.

De grotere aanwezigheid van mannen op hoge functies in de sport zorgt ervoor dat de organisatie van sport, en daarmee gepaard gaande ideeën over gender, voornamelijk door mannen geconstrueerd worden met als mogelijk gevolg dat in sport ook voornamelijk mannelijke waarden domineren en gereproduceerd worden waardoor de kans op segregatie op basis van gender reëel genoemd kan worden.

Kinderen die lid zijn van een sportvereniging komen al op jonge leeftijd in aanraking met hoe taken in sportverenigingen op basis van gender verdeeld zijn, en wat 'normaal' gevonden wordt over die verhoudingen. Dit kan tot gevolg hebben dat dergelijke patronen ook door jongeren normaal gevonden worden en dat zij deze patronen (vaak onbewust) reproduceren. Hierdoor

kunnen in- en uitsluitingsmechanismen op basis van gender in stand gehouden worden. Het is daarom belangrijk inzicht te krijgen in hoe gender in jeugdsport tot uitdrukking komt.

Dit onderzoek zal zich richten op hoe ouders op basis van gender betekenis geven aan hun betrokkenheid aan hun voetballende zoons. Voetbal wordt met name door mannen beoefend en staat bekend als een sport waarin mannelijke waarden domineren. Het is daarmee een sport waarin mannelijkheid tot uitdrukking komt en dus ook aangeleerd wordt. Aangezien deze sport zo enorm populair is onder jongens (ruim 70% van de jongens jongens tussen de 6-19 jaar doet aan veldvoetbal (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008)) hebben waarden die zij in deze sport leren tevens een behoorlijke maatschappelijke impact. Juist omdat verondersteld wordt dat waarden en normen die in sport worden aangeleerd doorwerken buiten de sport en ook na het beëindigen van het lidmaatschap van een vereniging zou ook de impact van genderconstructies in sport met andere woorden groot kunnen zijn.

Op basis van het bovenstaande kan de relevantie van dit onderzoek op wetenschappelijk en maatschappelijk niveau verder worden toegelicht.

Wetenschappelijke relevantie

Doordat, merendeels, volwassenen als vrijwilliger actief zijn in de georganiseerde jeugdsport zorgen zij grotendeels voor de constructie hiervan. Dit wil zeggen dat zij de sport vormgeven op de manier zoals zij denken dat het goed is.

Verondersteld wordt dat volwassenen via sport maatschappelijke normen en waarden aan jongeren over kunnen dragen die tevens van invloed zijn buiten sport en in een latere maatschappelijke carrière (Weiss, M., 2003). Dit geldt ook voor genderbetekenissen die door sport tot stand komen (Wagg, S. Brick, C. Wheaton, B. & Caudwell, J., 2009). Ook deze betekenissen hebben buiten de sport hun effect op jongeren. Jongeren zullen deze normen en waarden overnemen.

Vrijwilligers in jeugdsport zijn over het algemeen ouders van de sportende kinderen. Door hun betekenissen over gender te achterhalen krijgt men een beter beeld welke normen en waarden er aan de kinderen in de jeugdsport worden overgebracht. Onderzoek hiernaar heeft nog nauwelijks plaatsgevonden en bestaand onderzoek heeft geen betrekking op de Nederlandse situatie.

Maatschappelijke relevantie

In maatschappelijke zin bestaat er een toenemende aandacht voor sport en bewegen. De rijksoverheid investeert in de sportsector. In 2008 was het budget voor sport op de rijksbegroting uitgebreid tot 10 miljoen euro en vanaf 2009 tot 20 miljoen euro (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008).

Voor jongeren wordt door middel van de nota 'Tijd voor Sport' aandacht besteed aan ontwikkeling van talent, maar ook aan bewegingsstimulering in brede zin. Het ministerie van VWS heeft met andere partijen afspraken gemaakt om sportparticipatie van jongeren te stimuleren (VWS, 2005). Doordat het ministerie van VWS meer aandacht voor jongeren in sport heeft en geld investeert in sportprogramma's, krijgen zij een grotere invloed op het construeren van de context waarbinnen jongeren sporten, de jeugdsport. Zij willen daarmee ook bepaalde maatschappelijke normen en waarden door middel van sport aan jongeren overbrengen. Bijvoorbeeld in het programma 'Meedoen alle jeugd door sport' staat sportstimulering centraal (VWS, 2005).

Voor de investering van geld en tijd in de sport is het van belang te weten hoe de jeugdsport nu geconstrueerd wordt en hoe gender daarin mogelijk van invloed is op in- en uitsluitingsprocessen van jongens en meisjes in voetbal. Juist voetbal is interessant omdat het voor jongens verreweg de belangrijkste verenigingssport is, terwijl zich tegelijkertijd juist in voetbal belangrijke ontwikkelingen voordoen op gebied van meisjesvoetbal.

In de wetenschappelijke relevantie is beschreven dat dit onderzoek inzicht wil bieden in hoe ouders voor een groot deel genderbetekenissen in jeugdsport construeren en hun normen en waarden overdragen aan kinderen. Deze genderbetekenissen hebben zowel een publieke als maatschappelijke waarde omdat ze laten zien hoe vormen van genderongelijkheid vaak onbewust overgedragen worden op jongere generaties. Dit gebeurt onder andere in manieren waarop ouders betekenis geven aan gender in jeugdsport. De overheid kan de wenselijkheid van dergelijke processen pas beoordelen (en hierop beleidsmatig inspelen) als zichtbaar wordt hoe ze werken.

Doel van het onderzoek

Dit onderzoek heeft tot doel informatie te verschaffen over hoe ouders betekenis geven aan gender in de betrokkenheid die zij tonen bij hun sportende kind.

Probleemstelling

De centrale vraag, en de deelvragen van dit onderzoek luiden:

Welke betekenissen ten aanzien van gender construeren ouders in de manieren waarop zij betrokken zijn bij hun voetballende zoons?

Deelvragen die bij de hoofdvraag horen zijn:

- Hoe denken vaders en moeders over het vervullen van vrijwilligerswerk bij hun voetballende kinderen?
- Hoe zijn vaders en moeders betrokken bij hun voetballende zoon? En eventueel bij overige sportende kinderen in het gezin.
- Hoe geven vaders en moeders invulling aan manieren waarop ze betrokken zijn bij hun sportende kind?
- Hoe gaan ouders om met hun zoons en dochters in de sport?
- Hoe gedragen vaders en moeders zich als toeschouwers?

In de hoofdvraag wordt gesproken over gender. Gender kan als volgt worden omschreven: ‘een sociaal geconstrueerd onderscheid tussen mannen en vrouwen en de overtuiging van identiteiten waarbinnen die verschillen en dat onderscheid bevestigd worden’ (Claringbould, I., 2008). Deze komen tot uitdrukking in sociale interacties die typisch horen bij dit sociaal geconstrueerde onderscheid, in een maatschappij (Wagg, S. Brick, C. Wheaton, B. & Caudwell, J., 2009). Hierdoor kunnen manieren waarop betekenis wordt gegeven door de tijd veranderen, maar ze kunnen ook per (sub)cultuur verschillen.

Voetbal in verenigingsverband bestaat voor meer dan 50 procent uit jongeren, voornamelijk jongens en mannen. In Nederland ligt het percentage mannelijke voetballers op 20 procent tegenover 2 procent vrouwelijke voetballers. De impact van deze sport heeft daarom betrekking op voornamelijk jongens. Er is echter tegelijkertijd een opkomst van vrouwen in voetbal zichtbaar (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008). Mogelijk is de invloed hiervan zichtbaar in jeugdsport en dit zou bestaande genderbetekenissen kunnen beïnvloeden.

Leeswijzer

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op de aanpak van het onderzoek. Hierin wordt ten eerste duidelijk welk onderzoeksperspectief gebruikt is. Vervolgens wordt beschreven welke onderzoeksmethoden gebruikt zijn. Tenslotte wordt de manier van analyseren van de data besproken.

In hoofdstuk drie wordt de theoretische onderbouwing gegeven aan het onderzoek. Het hoofdstuk is opgebouwd uit drie hoofdthema's. Ten eerste wordt ingegaan op de ontwikkeling en organisatie van jeugdsport. Ten tweede wordt het vrijwilligerskader in beeld gebracht, en welke rollen vaders en moeders in dit kader spelen.

Het laatste hoofdstuk gaat in op de rol van ouders bij hun sportende kind. Hier worden onder andere positieve en negatieve effecten van ouderbetrokkenheid besproken en welke rolverschillen tussen vaders en moeders beschreven worden.

Hoofdstuk vier geeft de resultaten weer die uit de data van het onderzoek zijn gekomen. Allereerst zullen algemene gegevens over de onderzoeksgroep gepresenteerd worden. Vervolgens wordt er ingegaan op de data over het vrijwilligerskader. Dan wordt de data over de sportbeleving van ouders beschreven met aansluitend de gegevens over de rol van ouders bij hun sportende kind. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf die betrekking heeft op de rol en het gedrag van ouders als toeschouwer.

Hoofdstuk vijf geeft de conclusie en reflectie van het onderzoek weer. Hierin wordt in het deel van de conclusie eerst antwoord gegeven op de deelvragen, waarna de hoofdvraag beantwoord wordt. In de reflectie worden overeenkomsten en verschillen uit de verkregen resultaten en de informatie uit de theorie besproken. Uiteindelijk zal het onderzoek afsluiten met aanbevelingen.

2. Onderzoeksaanpak

2.1 Onderzoeksperspectief

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een kritisch constructivistisch perspectief.

Kritisch constructivisten zoeken naar de diepere betekenissen die mensen aan hun leven geven. Zij gaan ervan uit dat deze betekenissen tot stand komen in interactie en gebaseerd zijn op onderhandelingen tussen mensen.

Door middel van interactie met anderen geven mensen betekenis aan de wereld om zich heen. Deze interactie, de taal, tussen mensen wordt hierin niet gezien als een hulpmiddel voor communicatie maar als een sociale bezigheid. Dit uit zich in een sociale discourse, een manier waarop mensen interacteren over wat ze van dingen vinden en hoe ze dingen (horen te) doen. Het wordt gezien als het domein waarin onze kennis van de wereld wordt vormgegeven en waarin gedeelde meningen tussen mensen ontstaan (Cassidy, T., Jones, R., & Potrac, P., 2004).

Een dominante discourse wordt gevormd doordat meningen bestaan over wat besproken mag worden, hoe dit betekenis krijgt, dus wat daarin als normaal en afwijkend gezien wordt. Deze gedeelde meningen hebben invloed op het gedrag en de perceptie van mensen.

Zodra een dominante discourse over een thema gevormd is brengt dat een vorm van macht met zich mee. Dit wil zeggen dat de heersende gedachte over het betreffende thema, hetgeen wat normaal gevonden wordt, dominant is over wat als afwijkend wordt beschouwd (Markula & Pringle, 2006). Kenmerkend voor dominante discourses is dat ze zo vanzelfsprekend zijn, dat ze nauwelijks ter discussie staan, terwijl afwijkende discourses meestal wel bevestigd of bediscussieerd worden. Een voorbeeld hiervan is dat het vanzelfsprekend wordt gevonden dat coaches in de eredivisie mannenvoetbal, zelf ook man zijn. Een vrouw als coach in de eredivisie mannenvoetbal wijkt daarvan af, zal opvallen en in zo'n geval zal er waarschijnlijk sneller getwijfeld worden aan haar capaciteiten om op dit niveau te coachen. Door sociale discourses te reconstrueren en analyseren kan men achter heersende betekenissen komen die betrekking hebben op een bepaald thema.

Dit onderzoek zal zich richten op hoe vaders en moeders gender construeren in de manier waarop zij betrokken zijn bij hun sportende kind.

Hierbij zal onderzocht worden welke dominante discourses ouders over hun sportende kind(eren) hanteren en hoe dit gerelateerd is aan gender in sport.

Uit de theorie (Wagg, S. Brick, C. Wheaton, B. & Caudwell, J., 2009) blijkt dat sport een plaats is waar gender gereconstrueerd wordt. Omdat er van oudsher nauwelijks vrouwen aan deelnamen, werd de sport een door mannen georganiseerd domein, waarin vrouwen lange tijd niet welkom waren. Tot eind negentiende eeuw werd de participatie van vrouwen in sport gedefinieerd als oninteressant, onesthetisch en onjuist. Hierna is door diverse ontwikkelingen de participatie van vrouwen in sport gestegen. Toch blijkt dat nog steeds verschillen zijn tussen mannen en vrouwen in sport. Gender in sport komt volgens Wagg e.a. (2009) op verschillende manieren tot uitdrukking.

Ten eerste produceert sport bepaalde ideologieën over mannelijkheid en een mannelijke dominantie die daarbij hoort. Een voorbeeld is dat boksen doorgaans als mannelijke sport gezien wordt. Deze gedachtegang impliceert dat vrouwen in deze sport niet thuishoren. Door afstand te nemen van de participatie van vrouwen in het boksen wordt door middel van sport deze groep gemarginaliseerd.

Een verklaring waarom mannelijkheid in sport gedefinieerd wordt, is dat er verschillen tussen mannen en vrouwen gedefinieerd worden op basis van fysieke en oorspronkelijke verschillen. Met een oorspronkelijk verschil bedoelt men dat vanwege fysieke verschillen mannen en vrouwen tot andere taakverdelingen zijn gekomen. Mannen zijn bijvoorbeeld gaan jagen en vrouwen verzorgen en verzamelen. Mannen zouden daardoor van oorsprong agressiever en competitiever zijn ingesteld, en vrouwen verzorgender. Deze overeenkomstige verschillen zouden ook zichtbaar zijn in sport.

Ten tweede zorgt sportmedia ervoor dat heersende gedachten over vrouwen in sport in stand gehouden worden. Voorbeelden hiervan zijn het niet uitzenden van vrouwensporten en het beeld neerzetten van vrouwen als onnatuurlijke atleten.

Ten derde is de sport de afgelopen jaren gecommercialiseerd. Dit heeft tot gevolg dat sporters geseksualiseerd worden in sport. De vrouwelijke en mannelijke lichamen staat daarbij centraal. De media zouden een belangrijke rol spelen in dit proces van seksualisering. Een voorbeeld hiervan is de 'babe factor' die gebruikt wordt in marketingstrategieën over vrouwen in sport.

De hier beschreven manieren waarop gender tot uitdrukking komt geven niet alleen betekenis aan gedrag maar (re)produceren tevens normen over gender in sport. Het onderzoek heeft echter betrekking op gender in sport in het algemeen. Messner (2009) gaat echter specifiek in op hoe gender in jeugdsport gereconstrueerd wordt. Daarbij onderscheidt hij twee manieren waarop deze reproductie plaatsvindt, namelijk sorting en soft-essentialisme.

2.1.1 Sorting en soft-essentialisme volgens Messner

In dit onderzoek wordt onder andere gekeken naar de dominante discoursen waarin vaders en moeders gender construeren. Aan de hand van twee perspectieven ten aanzien van gender wordt gekeken wat de resultaten van dit onderzoek weergeven. In dit hoofdstuk zullen de twee perspectieven nader uitgelegd worden.

Messner beschrijft in verschillende publicaties twee perspectieven, te weten sorting en soft-essentialisme. Deze perspectieven zullen eerst nader uitgelegd worden. Vervolgens zullen in het hoofdstuk reflectie deze perspectieven met de resultaten uit het onderzoek vergeleken worden.

2.1.2 Sorting

Sorting kan omschreven worden als een sorteerproces van mannen en vrouwen op basis van genderverschillen. Hiermee wordt bedoeld dat mannen en vrouwen in bepaalde functies stromen zonder dat zij zich hiervan bewust zijn. Gekeken naar vrijwilligersfuncties in sport beschrijft Messner (2008) een stroming van vrouwelijke vrijwilligers naar de rol van teamouder. Het grootste deel van de mannen nemen rollen als coach of trainer op zich.

De overtuiging dat keuzes altijd vrije individuele keuzes zijn is vaak onjuist omdat deze doorgaans bepaald worden door hun sociale context. Onderstreept moet worden dat organisaties worden gekenmerkt dat zij keuzes aan mensen op kunnen leggen en regie van ongelijkheid in stand houden. Dit wil overigens niet zeggen dat het individu volledig overgeleverd is aan het sorteerproces van een organisatie.

Volgens de theorie wordt de keuze van vrouwen in sport makkelijker gemaakt door de actieve werving door hoofdcoaches, die meestal man zijn, om teammoeder te worden. Daarnaast worden mannen gevraagd voor de rol als coach en trainers.

De keuze van mannen om assistent coach te worden en zeker geen teamouder, worden gevormd door de genderopvattingen van hoofdcoaches, bepaald door actieve werving en informele interacties op de eerste teammeeting.

Er zijn verschillende manieren om het sorteersysteem in werking te zien.

Ten eerste wijst onderzoek op de rol van gendertaal en de betekenis daarvan in dit proces. De term coach en de term teamouder zijn verzadigd met genderopvattingen. De term coach wordt doorgaans geassocieerd met een man en teamouder met een vrouw. De term teamouder wordt ook wel afgewisseld met de term teammoeder. Deze betekenissen en opvattingen over gender worden versterkt door de overwegend conventionele processen van een organisatie waardoor beslissingen als 'go with the flow' heel natuurlijk lijken.

Ten tweede is aangetoond hoe vrouwen het ondersteunende werk op de achtergrond uitvoeren terwijl mannen de zichtbare leiders zijn van het team. Deze verdeling lijkt als volkomen normaal beschouwd te worden. De taakverdeling die veel ouders in hun familie en het werk ervaren blijft zich steeds herhalen.

2.1.3 Soft-essentialisme

Soft-essentialisme is een perspectief ontstaan uit een eerder perspectief, namelijk hard-essentialisme. Onder hard-essentialisme wordt verstaan dat er duidelijke verschillen en onderscheid gemaakt wordt tussen mannen en vrouwen. In de sport was het lange tijd zo dat alleen mannen geschikt werden bevonden om competitie te spelen. Vrouwen namen niet actief deel aan sport. De scheiding tussen de twee sekse was in dit geval duidelijk.

Messner beschrijft als gevolg van veranderingen soft-essentialisme. Dit is een perspectief waarin de verschillen tussen man en vrouw minder 'hard' worden gesteld. Er staan volgens hem twee opvattingen over gender tegenover elkaar. Enerzijds geeft men aan dat mannen en vrouwen op basis van biologische, genetische en evolutionaire eigenschappen van elkaar verschillen. Deze verschillen zijn onveranderlijk. Anderzijds zegt men dat jongens en meisjes gelijke kansen moeten krijgen. Deze twee opvattingen gaan moeilijk samen.

2.2 Onderzoeksmethoden

In constructivistisch onderzoek worden vaak specifieke onderzoeksmethoden gebruikt zoals semi-gestructureerde interviews (Rubin, 2005). Met deze methode is men in staat de betekenisgeving die mensen aan een bepaald onderwerp geven te achterhalen.

Semi-gestructureerde interviews zijn face-to-face interviews waarbij de interviewer aan de hand van een topiclijst zijn vragen afneemt. Over het algemeen worden bij semi-gestructureerde interviews open vragen aan de geïnterviewde gesteld. Omdat in dit onderzoek specifiek wordt gezocht naar de betekenissen ten aanzien van gender in jeugdsport is gekozen voor semi-gestructureerde interviews.

Een andere onderzoeksmethode is het afnemen van enquêtes. Deze vorm van onderzoeken is bij constructivistisch onderzoek minder geschikt. Bij enquêtes worden doorgaans stellingen of gesloten vragen voorgelegd waardoor de geïnterviewde niet in eigen woorden kan antwoorden en betekenissen tot uitdrukking brengen. Daarnaast is er geen interactie tussen onderzoeker en geïnterviewde. Hierdoor is doorvragen naar de betekenisgeving onmogelijk.

2.2.1 Semi-gestructureerde interviews

Het onderzoek gaat in op de betekenissen die ouders geven aan het sportende kind en aan hun eigen betrokkenheid daarbij. Doordat het hier om betekenisgeving gaat is er gekozen om de dataverzameling via semi-gestructureerde interviews te laten verlopen. Daarin krijgen geïnterviewden de gelegenheid om in hun eigen woorden weer te geven hoe ze tegen bepaalde thema's aankijken. Op die manier kan geanalyseerd worden hoe ze betekenis geven aan de betrokkenheid bij hun sportende kind.

Semi-gestructureerde interviews geven bovendien de mogelijkheid om bepaalde onderwerpen te bevragen en hier dieper op in te gaan. Mocht er onduidelijkheid of gebrek aan informatie zijn dan bestaat de mogelijkheid door te vragen.

Doordat het verloop van het interview niet helemaal vast staat kan er tijdens het gesprek de keuze worden gemaakt om op interessante thema's of uitspraken door te vragen. Van de andere kant is enige structuur noodzakelijk. Deze structuur wordt aangebracht door middel van een topiclijst.

Deze lijst bestaat uit onderwerpen die in eerste instantie van belang zijn zodat er richting gegeven kan worden aan het interview. Bijlage 1 geeft de topiclijst weer. De topiclijst is door de onderzoeker uitgeschreven zodat de thema's in elk geval aan al de geïnterviewden zijn voorgelegd. Dat maakt systematische vergelijking mogelijk en doordat semi-gestructureerd geïnterviewd wordt, biedt het de opening om door te vragen.

2.2.2 Selectie respondenten

Voor dit onderzoek is gekozen om ouders te interviewen met minimaal één zoon voetballend bij een van twee specifieke voetbalverenigingen uit Utrecht. Deze voetbalverenigingen zijn ten eerste gekozen omdat deze gemakkelijk toegankelijk waren voor de onderzoeker. Ten tweede is voor deze clubs gekozen omdat het ledenbestand overwegend bestaat uit mensen uit een midden tot hoger sociaal milieu. De keuze hiervoor is gemaakt omdat mensen uit een midden tot hoger sociaal milieu er vaker vanuit gaan dat genderonderscheid nauwelijks meer gemaakt wordt maar eerder onder laag opgeleiden of allochtone ouders gebeurt. Dit onderzoek probeert te achterhalen of deze gedachtegang juist is.

De ouders bevonden zich in de onderzoeksgroep mits zij minimaal een voetballende zoon zouden hebben in de leeftijd tussen de zes en zestien jaar. Voor deze leeftijdscategorie is gekozen omdat één aspect van het onderzoek zich richtte op de verschillen in betrokkenheid van ouders naarmate het kind ouder werd. Op deze manier kon bevraagd worden hoe de betrokkenheid van vaders en moeders bij hun kind op jonge en oudere leeftijd was. Hoewel het interview met name betrekking had op de betrokkenheid van ouders bij hun voetballende zoon is in de interviews ook gevraagd naar hoe ouders betrokken waren bij andere kinderen (zoons en dochters) in sport. Daardoor hebben de resultaten ook in bredere zin betrokkenheid van ouders bij hun sportende kinderen en niet alleen bij hun voetballende zoon.

Halverwege februari 2010 is er met twee ouders contact gelegd om een interview af te nemen. Deze contacten zijn via de scriptiebegeleidster verkregen. Via deze ouders zijn andere contacten bij de voetbalclubs benaderd. Het op deze wijze verwerven van interviews wordt ook wel 'sneeuwbalmethode' genoemd. Waarschijnlijk doordat de contacten via-via zijn verkregen wilde het merendeel van de geïnterviewden direct meewerken. Bij twee ouders is eerst extra informatie over het doel van het onderzoek verstuurd waarna zij alsnog mee wilden werken.

Uiteindelijk zijn er twaalf interviews afgenomen, zes vaders en zes moeders. Door een even aantal vaders en moeders te interviewen kon de analyse zich ook richten op verschillende uitspraken over gender tussen beide.

2.2.3 Interviewsetting en ervaringen

Alle interviews zijn in maart, in Utrecht afgenomen en duurden tussen 45 en 60 minuten.

De interviews werden zoveel mogelijk op een rustige plek afgenomen, waar de geïnterviewden zich het meest prettig zouden voelen. Daardoor werd de keuze voor de plek van het interview merendeels aan de geïnterviewden overgelaten.

Vijf interviews werden bij de geïnterviewden thuis afgenomen, twee op het werk van de geïnterviewden, twee interviews werden op de Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap (USBO) gedaan, een op de voetbalclub, een in een vergadercentrum en een in een café. Doordat alle interviews op voice-recorder werden opgenomen was de onderzoeker erbij gebaat in een rustige omgeving te interviewen. Alleen in het café was veel achtergrondgeluid waardoor de data later moeilijk opnieuw af te luisteren was.

De personen waarbij de interviews thuis of op het werk plaatsvonden leken zich eerder op hun gemak te voelen dan degene die op andere plekken werden geïnterviewd. De ouders waar het interview op een voor hun onbekende plek plaatsvond leken te moeten wennen. Dit bleek uit de lichaamstaal en de korte antwoorden die de onderzoeker aan het begin van de interviews kreeg. Dit werd opgelost door aan het begin van het gesprek te proberen een zakelijke sfeer om te buigen in een gemoedelijke sfeer waarin de geïnterviewden het gevoel kregen hun mening te kunnen geven, zonder daar op afgerekend te worden. Door direct te tutoyeren en kort eigen anekdotes te vertellen werd getracht een ontspannen sfeer te creëren.

Opvallend was dat de geïnterviewden voorafgaand aan het onderzoek zeer bereidwillig waren mee te werken. Tijdens de interviews waren zij doorgaans erg open, ondanks het leeftijdsverschil van gemiddeld twintig jaar tussen de interviewer en de ouders. Om als vrouwelijke onderzoeker vaders en moeders te interviewen was mogelijk een voordeel, in elk geval leken de geïnterviewden zich snel op hun gemak te voelen.

Opvallend was dat bij het interviewen van vaders werd opgemerkt dat sommigen zich genoodzaakt voelden extra uitleg over voetbal te geven. Een ander punt was dat één vader zich op een bepaald vlak zeer laagdunkend uitliet over vrouwen in de voetbalwereld. Dit werd door de interviewer als positief ervaren omdat bleek dat er geen gêne was om dat tegen een vrouw te vertellen. Het geven van sociaal wenselijke antwoorden speelde met andere woorden waarschijnlijk geen rol.

2.2.4 Betrouwbaarheid en validiteit

Gedurende de interviews kwamen thema's aan bod waarbij het gevaar dreigde dat de geïnterviewden sociaal wenselijke antwoorden zouden geven, waardoor de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek zou afnemen. Een voorbeeld hiervan was de vraag of de geïnterviewden onderscheid maakten tussen hun zoon en dochter. Vaak vinden ouders immers dat ze geen onderscheid mogen maken. Het bleek dat deze vraag inderdaad overwegend ontkennend beantwoord werd. Tegelijkertijd bleek uit diverse anekdotes dat er wel degelijk onderscheid door ouders werd gemaakt. Daaruit bleek dat mogelijke sociale wenselijkheid van antwoorden gedurende het gesprek toch wel verdween. Door de validiteit van het onderzoek niet in gevaar te laten komen is er in dit soort situaties bovendien vaak naar praktijkvoorbeelden gevraagd. Hierdoor werd duidelijk hoe de ouder daadwerkelijk wel of geen onderscheid maakte. Daarnaast is er bij twijfel over het antwoord via een omweg geprobeerd alsnog achter het juiste antwoord te komen. Ouders die aangaven geen onderscheid te maken tussen zoons en dochters werden bijvoorbeeld gevraagd of zij families kenden waar genderonderscheid plaatsvond en wat zij daarvan vonden. Hierdoor werd de gedachtegang van ouders over gender alsnog achterhaald.

Uit de analyse van de data bleek dat de betrouwbaarheid van het onderzoek hoog scoorde. Op de belangrijkste thema's is een zogenaamd saturation-point bereikt, wat wil zeggen dat geïnterviewden over één onderwerp geen nieuwe zaken aan het licht kwamen en uitspraken met elkaar overeenkwamen.

2.2.5 Analyse van de interviews

De opgenomen interviews zijn eerst letterlijk uitgewerkt. Daarna zijn de uitgewerkte interviews als geheel in het programma MAXQDA geïmporteerd. MAXQDA is een kwalitatief analyseprogramma. Door gebruik te maken van dit programma kon de analyse digitaal gedaan worden.

In het programma is per interview gekeken wat er gezegd is over twee hoofdthema's, de data zijn naar de hoofdthema's gecodeerd. In het programma is elk interview op twee hoofdcodes geanalyseerd.

De eerste code is 'gender'. Hierin zijn verschillende subcodes aangebracht. Er is gekeken naar uitspraken over 'gender in sport', 'genderverschillen tussen vaders en moeders' en 'genderverschillen van ouders ten aanzien van zoons en dochters'.

De tweede code werd 'activiteiten ouder' genoemd. Hieronder werden de volgende subcodes aangebracht: 'ouder als coach trainer', 'ouder als toeschouwer', 'omgang kind' en 'overig vrijwilligerswerk'.

Subcodes zorgden ervoor dat elke hoofdcode op een specifieke manier geanalyseerd kon worden. Uiteindelijk zijn alle stukken tekst die onder een bepaalde code werden gehangen samengevoegd en uitgeprint. Op deze manier kon er mede dankzij gebruik van MAXQDA per onderwerp een zeer systematische analyse gemaakt worden uit de interviews.

3. Theoretische onderbouwing van ouders in de jeugdsport

In dit hoofdstuk wordt een theoretische achtergrond gegeven over ouders in jeugdsport.

Het hoofdstuk bestaat uit drie hoofdparagrafen. In paragraaf 3.1 zal eerst uitleg worden gegeven over de context waarin het onderzoek plaatsvindt, namelijk de jeugdsport. Vervolgens beschrijft paragraaf 3.2 de groep die voornamelijk verantwoordelijk is voor de constructie van jeugdsport, de vrijwilligers. Ook wordt in dit deel het aandacht besteed aan ouders die als vrijwilligers betrokken zijn bij de jeugdsport. Tenslotte zal in paragraaf 3.3 de rol van ouders nader uitgewerkt worden. Hierin komt onder andere naar voren welke positieve en negatieve effecten ouderlijke betrokkenheid kan hebben bij sportende kinderen.

In dit hoofdstuk wordt de rol van gender in sport bekeken door de verschillen tussen vaders en moeders in de sport naast elkaar te zetten. Eerst wordt er gekeken naar de rol van vaders en moeders als vrijwilliger. Daarna worden de rolverschillen tussen vaders en moeders bij hun sportende kind beschreven en ten slotte wordt gekeken of vaders en moeders onderscheid maken tussen zoons en dochters in de sport.

3.1 Jeugdsport

3.1.1 Ontwikkeling van de jeugdsport

Sinds de jaren vijftig is sprake van een toenemende sportdeelname van jongeren aan de georganiseerde verenigingssport onder toezicht van volwassenen. Vóór deze tijd werd een groot deel van de jeugdsportactiviteiten openbaar georganiseerd in de buurten waar de kinderen woonden. Deze activiteiten waren zeer toegankelijk waardoor kinderen niet afhankelijk waren van ouderlijke verplichtingen en betrokkenheid (Coackley, J., 2006).

De ontwikkeling van de georganiseerde sport is volgens Coackley (2006) het resultaat van een combinatie van culturele en structurele ontwikkelingen die gerelateerd zijn aan gezin, ouders, en jeugd in postindustriële gemeenschappen.

De volgende factoren hebben hierbij volgens hem een rol gespeeld:

- Een toename van éénoudergezinnen en gezinnen waar beide ouders buitenshuis werken. Het traditionele gezin, met de vader als kostwinner en de moeder in de zorgende rol, is veranderd. Omdat tegenwoordig vaak beide ouders werken, worden kinderen na school vaker opgevangen in georganiseerde jeugdsport waardoor zij toch de aandacht krijgen die zij verdienen en niet alleen thuis zitten,
- Het groeiende besef dat ouders niet alleen verantwoordelijk zijn voor het controleren en socialiseren van hun kinderen en het besef dat ouders daarbij gebruik kunnen maken van georganiseerde sport. Deelname aan sportactiviteiten werd een belangrijke plaats,
- De overtuiging dat sportdeelname een positieve invloed heeft op de vorming en ontwikkeling van het karakter,
- Een algemene, maatschappelijk gedeelde angst dat kinderen, en dan vooral jongens, een grote kans lopen in de problemen verzeild te raken als zij niet gecontroleerd en gesocialiseerd worden door volwassenen,
- De toegenomen zichtbaarheid, populariteit en belang van topsport heeft een belangrijke rol gespeeld, bijvoorbeeld doordat sporthelden als rolmodel invloed kunnen hebben op de ontwikkeling van jonge mensen,

Hier kunnen andere ontwikkelingen aan toegevoegd worden waardoor de georganiseerde jeugdsport een grote ontwikkeling heeft doorgemaakt (Messner, M., 2009):

- Door de steeds grotere vraag naar sportfaciliteiten voor meisjes werden sportverenigingen gedwongen hun poorten ook voor meisjes open te stellen waardoor het door mannen beheerste sportdomein ook voor vrouwen toegankelijk werd. De groei van de jeugdsport wordt voor een aanzienlijk deel veroorzaakt door de toename van vrouwelijke sporters en kan worden opgevat als een signaal dat sportbeoefening door meisjes als steeds belangrijker wordt ervaren,
- De sterke toename van kinderen met overgewicht heeft de overheid aangezet tot een actieve rol in het aansporen van kinderen om te sporten.

Het is een gegeven dat de georganiseerde jeugdsport, onder andere door de hierboven genoemde factoren, zich in de laatste decennia heeft ontwikkeld. Een belangrijk aspect daarbij is dat zowel ouders als de overheid er vanuit gaan dat sport een opvoedende werking heeft, in moreel en sociaal opzicht, die ervan uitgaat dat jeugdsport verder gaat dan het bedrijven van sport alleen. Dit blijkt onder andere uit beleidsvoornemens van de overheid in de Nota Tijd voor Sport (VWS, 2005) waarin geprobeerd wordt integratiedoelstellingen en gezondheidsdoelstellingen te bereiken via jeugd sportprogramma's (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008).

Ook de meeste ouders zien het deelnemen van hun kinderen aan georganiseerde jeugdsport als een activiteit met een hoge prioriteit waaraan maatschappelijke waarden verbonden zijn. Dit geldt vooral voor hoger opgeleide ouders. Hun kinderen sporten vaker dan kinderen van niet hoog opgeleide ouders (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008).

Sportactiviteiten voor jongeren zijn grotendeels georganiseerd via sportverenigingen en vinden plaats onder toezicht en onder leiding van ouderen, coaches en andere vrijwilligers. Uniek daarbij is dat contacten en samenwerking tussen jongeren en ouderen plaatsvinden op basis van vrijwilligheid wat in andere domeinen, zoals het gezin en de school, niet het geval is. Vooral door interacties met onder andere de coach doorlopen kinderen een leerproces of een socialisatieproces waarvan verondersteld wordt dat de kinderen zich allerlei normen en waarden eigen kunnen maken waar zij later in de maatschappij hun voordeel mee kunnen doen (Coackley, J., 2006).

3.1.2 Organisatie van jeugdsport in Nederland

Bijna vijf miljoen mensen zijn in Nederland jonger dan vijfentwintig jaar. Zij vormen ongeveer dertig procent van de totale bevolking. Deze leeftijdscategorie heeft per dag, na aftrek van de overige activiteiten, 6 uur aan tijd over die kan worden besteed aan sport of andere activiteiten. In deze zes uur wordt relatief veel aan sportbeoefening gedaan (CBS, 2003).

Cijfers over sportdeelname van jongeren lopen door verschillende onderzoeksmethoden uiteen. In de leeftijdscategorie van 6 tot en met 19 jaar doet 65% van de Nederlandse jongeren aan sport

in verenigingsverband. Daarvan sporten jongens in de leeftijd van 0 – 17 jaar iets meer dan meisjes, respectievelijk 55% en 45% (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008).

Ook de sportkeuze is soms geslachtsafhankelijk. Voetbal, zwemmen en vechtsporten worden doorgaans door jongens gedaan en meisjes beoefenen meer gymnastiek en paardrijden (L'Abée, D., 2001).

Ongeveer 70 tot 80 procent van de Nederlandse jeugd sport wekelijks (L'Abée, D., 2001). Van deze groep zijn de jongste kinderen, van zes tot veertien jaar, het meest actief. Vanaf de leeftijd van vijftien jaar is er een afname in sportdeelname te zien. Jonge kinderen doen daarbij vaker aan teamsporten dan aan individuele sporten (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008).

Meer recente cijfers laten zien dat slechts 7 procent van de jeugd tot en met negentien jaar helemaal niets aan sport doet.

Als kinderen in Nederland willen sporten, komen ze meestal bij een sportvereniging terecht. Dit wordt de georganiseerde sport genoemd. Van het totaal aantal sportende kinderen is ongeveer 64 procent lid van minstens één sportvereniging. Nederland telde in 2007 ongeveer 27.000 sportverenigingen. In deze verenigingen waren een op de drie leden jonger dan 18 jaar. Onder andere bij veldsporten, zoals voetbal, bedroeg het percentage jeugdigen in 2006 meer dan 50 procent (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008).

De grote kracht van sportverenigingen schuilt in het netwerk van de vele vrijwilligers die betrokken zijn bij de sport. Een sportvereniging wordt over het algemeen gerund door vrijwilligers. Zonder vrijwilligers zouden de sportverenigingen niet kunnen bestaan. Het bestuur van een sportvereniging bestaat meestal uit leden die zelf sportief actief zijn in de vereniging. Zij zetten zich ook op organisatorisch vlak in voor de vereniging (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008).

3.2 Vrijwilligers in (jeugd)sport

3.2.1 Definitie, cijfers en kenmerken van vrijwilligers

Vrijwilligers vervullen in beginsel onbetaald en onverplicht een functie in de sport. Personen die van de vereniging een onkostenvergoeding ontvangen op basis van declaraties of een belastingvrije vrijwilligersvergoeding (van maximaal €1.500 per jaar) krijgen, worden eveneens tot de vrijwilligers gerekend. Taken waarvan het min of meer vanzelfsprekend is dat deze door de leden van de club worden verricht (rijden naar uitwedstrijden door ouders van jeugdleden bijvoorbeeld) of taken waaraan de leden zich niet of nauwelijks kunnen onttrekken (zoals verplichte roulerende kantinediensten), worden hier niet als vrijwilligerswerk beschouwd (Kalmthout, J. van, Jong, M. de, Lucassen, J., 2008).

Onder vrijwilligerswerk wordt vervolgens verstaan, '...werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving' (Pennen, T. van der, 2003).

Al jarenlang ligt het aandeel van vrijwilligers in de Nederlandse sport rond 10 procent. Vanaf zestien jaar worden mensen actief als vrijwilliger, maar het meeste vrijwilligerswerk wordt verricht door mensen tussen 46 – 75 jaar (Pennen, T. van der, 2003). Ongeveer een op de drie Nederlanders van 16 jaar en ouder is lid van een sportvereniging en een op de tien is daarbij actief als vrijwilliger in de sport.

Mensen die al bij een vereniging sporten zijn vaker als vrijwilliger actief dan mensen die niet in verenigingsverband sporten. De verhouding tussen mannen en vrouwen in vrijwilligersfuncties is meestal gelijk verdeeld. Echter in de sport is van een gelijke verdeling geen spake. In de sport zijn mannen ruim in de meerderheid als het gaat over vrijwilligersfuncties (Breedveld, Kamphuis & Tiessen – Raaphorst, 2008). In 2000 deed 12 procent van de mannen tegenover 5 procent van de vrouwen tussen de 12 en 79 jaar vrijwilligerswerk in de sport (Claringbould, I., 2006).

Opvallend is dat volwassenen met kinderen van 7 tot 18 jaar meer vrijwilligerswerk in de sport doen dan alleenstaanden en volwassenen zonder kinderen in die leeftijdscategorie (Breedveld, Kamphuis & Tiessen–Raaphorst, 2008).

Redenen om als vrijwilliger actief te zijn lopen uiteen. Het merendeel van de vrijwilligers vindt zijn of haar werk niet alleen nuttig, het brengt ook plezier en voldoening met zich mee.

Daarnaast tellen voor veel mensen persoonlijke voordelen mee, zoals contact met anderen en waardering vanuit de omgeving (Pennen, T. 2003).

3.2.2 Vrijwilligerstaken en besturen

Hindert (1998) beschrijft negen belangrijke taakgebieden waarin vrijwilligers in sportverenigingen actief zijn. Zie onderstaande tabel.

Taakgebieden vrijwilligerswerk

TAAKGEBIEDEN
BESTUURSFUNCTIES
TRAINING/BEGELEIDING/LESGEVEN
ARBITRAGE EN JURERING
ORGANISATIE WEDSTRIJDEN EN TOERNOOIEN
BEHEER/ONDERHOUD MATERIAAL
BEHEER/ONDERHOUD/SCHOONMAAK ACCOMMODATIE
ORGANISATIE EVENEMENTEN
CLUBBLAD
BAR/KANTINEDIENSTEN

Deze taakgebieden kunnen nog aangevuld worden met 'Beheer onderhoud website' en 'Sportmedische zorg/ - begeleiding' (Kalmthout, J. van, Jong, M. de, Lucassen, J., 2008).

Bij buitensporten steken vrijwilligers de meeste tijd in het besturen van de vereniging, commissies en administratie. Specifiek bij voetbal besteden vrijwilligers 35 procent van hun tijd aan de sportieve begeleiding van de jeugd. Dit percentage is bij geen andere sport zo hoog (Breedveld, Kamphuis & Tiessen–Raaphorst, 2008).

Omdat ouders ook vaak de rol van vrijwilliger rondom het sporten van hun zoon of dochter innemen is de invloed van ouders relatief groot. Zeker bij jonge kinderen in de jeugdsport is de rol van de ouders groot. De relatie tussen ouders en sportvereniging komt op verschillende manieren tot uitdrukking, door onder andere het brengen en halen van de kinderen, het rijden naar uit- en thuiswedstrijden, het innemen van de rol van toeschouwers en het vervullen van de rol als bijvoorbeeld trainer, coach of leider (Buisman, A., en Middelkamp, J. 2001). Gezegd kan worden dat de ouders vaak ook als vrijwilliger, de jeugdsport in belangrijke mate vormgeven.

3.2.3 Taakverdeling tussen vaders en moeders als vrijwilliger in de jeugdsport

In de sport zijn de vrijwilligers vaker man dan vrouw (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008). Driekwart van de bestuurlijke functies in een sportvereniging wordt bekleed door mannen. Slechts een vierde door vrouwen. Daarbij valt op dat hoe hoger het bestuurlijk niveau, des te kleiner het aandeel vrouwen. De functieverdeling is ook niet gelijk verdeeld, leidinggevende posities met meer beleidsmatige taken, zoals de functies van voorzitter en penningmeester, zijn voor het grootste deel in handen van mannen (Bruijn, E. de, 2007).

Niet alleen in bestuursfuncties is deze ongelijke verdeling tussen mannen en vrouwen terug te vinden, ook op het sportveld zijn het overwegend mannen die als coach of trainer de leidinggevende functies in handen hebben. Cijfers laten zien dat van 1999 tot 2007 slechts 13 procent van de hoofdcoaches in het Amerikaanse baseball en softbal vrouw was. Daarnaast fluctueerde het percentage vrouwelijke hoofdcoach in het voetbal van 10 tot 15 procent in de afgelopen jaren (Messner, M., 2009). Vrouwen laten zich in deze functies nauwelijks zien. Ook uit Belgisch onderzoek (Bruijn, E., 2007) blijkt dat veel clubs geen enkele vrouw als trainer hebben. In gemengde sporten, zoals fitness en paardensport, zijn mannelijke trainers overheersend aanwezig.

Welke rollen vervullen vrouwen dan wel in de jeugdsport? Vrouwen bekleden vaker functies met praktisch uitvoerende taken, zoals de functie van secretaris (Bruijn, E. de, 2007).

Messner (2009) beschrijft een aantal vrijwilligersfuncties waarin vrouwen de hoofdrol spelen. Moeders zijn dan vaak teamouder/teammoeder. Dit zijn doorgaans organisatorische taken rondom het sportteam zoals het maken van rijschema's voor de ouders. Verder nemen zij rollen op zich die voornamelijk achter de schermen plaatsvinden, zoals telefonisch werk, organisatie van uitjes en feestjes en collecteren voor cadeautjes binnen het team.

Een vrouwelijke trainer of coach komt vergeleken met de teamouder zelden voor. Als een vrouw in deze rol actief is dan zijn ook hier verschillen met mannen te zien. Vrouwen coachen zelden tot nooit jongensteams. Zij coachen hoofdzakelijk kinderen in de leeftijd van 4 tot 10 jaar en 'groeien' niet mee als het kind ouder wordt dan 10 jaar. Nadat het kind ouder is dan 10 stoppen zij met hun functie of zorgen ze dat ze coach van een jonger team worden. Het geringe aantal vrouwen dat een team coacht van boven de 10 jaar, heeft alleen meisjesteams onder hun hoede (Messner, M., 2009; Bruijn, E. de., 2007).

Hoewel de uitkomsten van het onderzoek van Messner gebaseerd is op de situatie in de Verenigde Staten blijkt op basis van resultaten van de Bruijn dat deze situatie op deze punten sterke overeenkomsten laat zien met de Europese situatie.

3.3 De rol van ouders in de jeugdsport

Ouders spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van hun kind. Dit is niet alleen zichtbaar in de thuissituatie en in de ontwikkeling op het gebied van schoolprestaties maar ook in de sport. Hier zijn verschillende redenen voor (Weiss, M., 2003).

- Allereerst brengen kinderen een groot deel van hun tijd door in de familie, en dan vooral tijdens de jongste jaren waardoor ouders makkelijk invloed uitoefenen op de sportkeuze van hun kinderen,
- Er zijn veel ouders sterk betrokken bij de sportervaringen van hun kinderen. Zij spelen een verscheidenheid aan rollen zoals coach, chauffeur, financier, toeschouwer en vrijwilliger,
- Omdat sport plaatsvindt op een plek die openbaar toegankelijk is, hebben ouders in tegenstelling tot de tijd die kinderen op school doorbrengen, de mogelijkheid direct en specifiek feedback te geven aan hun kinderen,
- Door deze feedback kunnen ouders positief of negatief bijdragen aan het plezier van kinderen in sport en aan de ontwikkeling van hun zelfbeeld.
- Ouders steken veel geld in de sport van hun kind door bijvoorbeeld de contributie en de sportuitrusting te betalen (Kremer-Sadlik, T., Kim., J., 2007).

Uit onderzoek (Kanters, M., Casper, J., Bocarro, J., 2008) is gebleken dat ouders de buitenschoolse sport als de beste omgeving zien om hun kinderen op te voeden. Zij zijn van mening dat sport net als op school een omgeving creëert waarin kinderen zich kunnen ontwikkelen en vaardigheden kunnen verwerven die een gezonde, verantwoordelijke en autonome manier van leven met zich meebrengen. Jongeren leren volgens ouders via sport normen, waarden en vaardigheden die hen ook later en buiten de sport van pas kunnen komen.

Hieruit blijkt dat ouders doorgaans positief staan tegenover participatie van hun kind aan sportactiviteiten.

3.3.1 Rollen van ouders bij sportend kind

Ouders kunnen verschillende rollen op zich nemen bij hun sportende kind. Zij doen dingen met hun kinderen en verschaffen hen daardoor ervaringen. Het gaan naar sportevenementen, samen kijken naar wedstrijden op TV, samen sporten en aanschaffen van de sportuitrusting zijn hier voorbeelden van maar tegelijkertijd zijn ouders rolmodellen als ze zelf in de sport actief zijn. Door hun betrokkenheid in de sport verschaffen ouders een plek waar goed en slecht gedrag wordt gedefinieerd en waarin de betrokkenheid van jongeren bij sport normaal wordt (Weiss, M., 2003).

Ouders kunnen op verschillende manieren invloed op hun sportende kind hebben. Ten eerste hebben ouders in de jonge jaren van het kind een grote rol in de sportkeuze. Bij een grote betrokkenheid van de ouders kan zelfs de sportkeuze in de toekomst voorspeld worden (Kanters et al., 2008). Het is gebleken dat jonge kinderen meer vertrouwen op de feedback van de ouders terwijl oudere kinderen meer vertrouwen op sociaal vergelijkbare bronnen. Hiermee wordt bedoeld dat de invloed van trainers, team- en klasgenoten groter wordt omdat vaardigheden steeds belangrijker voor de kinderen worden. Deze worden ten eerste door trainers geleerd. Ten tweede kunnen ze met team- en klasgenoten vergeleken worden (Weiss, M., 2003).

Ten tweede kunnen ouders als het kind eenmaal een sport gekozen heeft verschillende rollen spelen waarop zij invloed op hun kind uit kunnen oefenen. Weiss (2003) beschrijft de rollen van coach, trainer, toeschouwer, het voorzien in vervoer of tot het financieren van sportmaterialen en contributie. Deze rollen zijn direct van toepassing op het sporten van het kind.

Bovendien helpen ouders hun kinderen bij het interpreteren van ervaringen, zowel positief als negatief, bijvoorbeeld door het verschaffen van de boodschap dat kinderen succes zullen genereren in een bepaalde context.

Familiecohesie, communicatie tussen ouder en kind en ouderlijke betrokkenheid zijn van grote invloed op de fysieke en mentale ontwikkeling van kinderen (Ornelas, I., Perreira, K., Ayala, G., 2007).

Verschillende studies wijzen uit dat de betrokkenheid van ouders in de vorm van emotionele steun en als rolmodel ervoor zorgt dat de ervaringen van kinderen beïnvloed worden waardoor enerzijds het plezier in sporten kan toenemen en een positief zelfbeeld ontwikkeld wordt. Kinderen kunnen anderzijds ook negatief beïnvloed worden door overmatige druk of onrealistische verwachtingen van de kant van de ouders (Kanters et al., 2008).

3.3.2 Positieve effecten van sport op het kind

Over het algemeen wordt gedacht dat sport grote voordelen heeft voor het kind, omdat het ervoor zorgt, dat kinderen zich positief sociaal en emotioneel kunnen ontwikkelen (Cerow Diaz, S.M., 2005). Dit zou ervoor zorgen dat jongeren hun eigenwaarde vergroten en dat hen verschillende normen en waarden worden bijgebracht. Ten eerste worden jongeren via de regels van de sport bijbehorende normen geleerd. Een voorbeeld is dat een overtreding op een tegenstander niet mag en dat het kind daarvoor bestraft wordt. Ten tweede worden normen en waarden bijgebracht die in de ruimere context van de sportbeoefening een rol spelen. Hierbij kan gedacht worden aan het sociale klimaat of de cultuur van het team of de vereniging (Rutten, 2004). Men leert dus buiten het gezin en school in een omgeving met anderen te functioneren.

Naarmate kinderen ouder worden laten onderzoeken zien dat de activiteiten waaraan adolescenten deelnemen in hun vrije tijd een duidelijke context bieden voor het faciliteren van een positieve ontwikkeling (Sharp, E., 2006). Als adolescenten in hun vrije tijd deelnemen aan sport zijn zij bereid meer te experimenteren met de verkenning van de identiteit, intrinsieke motivatie, het nemen van initiatief en de ontwikkeling van vaardigheden (Sharp, E., 2006).

Als laatste positieve effect geven Kreder-Sadlik & Kim (2007) aan dat door sporten crimineel gedrag van jongeren zou afnemen en dat jongeren beter functioneren op academisch en sociaal gebied.

3.3.3 Negatieve effecten van sport op het kind

Behalve positieve effecten kunnen kinderen sport op een negatieve manier ervaren, waardoor zij de motivatie om te sporten verliezen. Redenen om niet te willen sporten lopen uiteen.

Kinderen geven bijvoorbeeld aan dat zij competitiesporten vaker associëren met boosheid en agressie en dat zij op basis daarvan angst en stress ervaren. Ook een slechte relatie met medespelers of de trainer/coach is een reden om sport als negatief te zien (Cerow-Diaz, S.M., 2005).

Tenslotte geven een laag zelfvertrouwen, het ontbreken van talent in de betreffende sport en de angst om een ongetraind of een te mannelijk lichaam (bij meisjes) te moeten vertonen aanleiding om niet te (willen) sporten (Allender, S., et al., 2006).

3.3.4 Positieve effecten van ouderbetrokkenheid

Ouders zijn in de jongere jaren niet alleen van invloed op de sportkeuze van het kind. Zij hebben ook een voorbeeldfunctie. Er wordt aangenomen dat kinderen door een proces van ‘observeren en leren’ houding en gedrag van hun ouders overnemen. Op grond van dit perspectief wordt verondersteld dat kinderen van ouders, die actief betrokken zijn bij sport, ook lichamelijk actief zullen zijn.

Ouders kunnen een voorbeeldfunctie vervullen als coach van een jeugd sportteam of als zij zelf actief sporter zijn. Ouders die actief betrokken zijn bij sport laten daardoor aan hun kinderen zien dat dit gepast gedrag is (Weiss, M., 2003).

Naast de voorbeeldfunctie die ouders vervullen, spelen zij ook een belangrijke rol in de motivatie van het kind om te gaan en blijven sporten. Gebleken is dat ouderlijke kennis en betrokkenheid positieve ontwikkelingen met zich mee kunnen brengen. Ouderlijke kennis wordt geassocieerd met meer motivatie en meer interne en zelfregulerende motivatie in de vrije tijd. Als ouders betrokken zijn en kennis hebben van de activiteiten van hun kinderen dan zijn kinderen meer bereid om hun omgeving te structureren door het zoeken van interessante en betrokken ervaringen in de vrije tijd (Sharp et al., 2006).

3.3.5 Negatieve effecten van ouderbetrokkenheid

De mate van ouderlijke betrokkenheid bij sportactiviteiten van kinderen kan een indicatie zijn hoe belangrijk sport voor de familie is. Ouders tonen hun betrokkenheid op zeer verschillende manieren, variërend van overbetrokkenheid tot onderbetrokkenheid.

Ouders die weinig betrokken zijn investeren weinig op emotioneel, financieel en functioneel gebied voor de sport van hun kinderen. Ouders die overbetrokken zijn leggen grote nadruk op winnen, worden kwaad als hun kinderen niet goed presteren, en bemoeien zich vaak vanaf de zijlijn, uiterst luidruchtig, met het werk van de coach (Weiss, M., 2003).

Het uitoefenen van teveel of te weinig druk van ouders tegenover hun sportende kind kan negatieve gevolgen hebben op het kind. Op basis van overbetrokkenheid van ouders ervaren kinderen stress, worden onzeker of missen de motivatie om te (blijven) sporten (Weiss, M., 2003).

Er bestaat een toenemende zorg van overheidsinstanties over de toenemende betrokkenheid van ouders bij sport. In 2007 heeft SIRE bijvoorbeeld de campagne 'Geef kinderen hun spel terug' gestart, waarin ouders werden gewezen op overdreven bemoeizucht langs het sportveld.

Voor sommige ouders is hun gevoel van eigenwaarde sterk verbonden met het sportsucces van hun kind, wat resulteert in een sterke betrokkenheid van de ouders en de nadruk op winnen ondanks alles. Deze overbetrokkenheid bij ouders kan bijdragen aan negatieve sportervaringen van kinderen en kan elk sportprogramma, hoe goed ook bedoeld of georganiseerd, ondermijnen (Weiss, M., 2003).

3.3.6 Verschillen tussen vaders en moeders bij hun sportende kind

De rolverdeling tussen vaders en moeders blijft vaak traditioneel aanwezig. Vaders werken doorgaans fulltime en zijn meestal (hoofd)kostwinnaar. Moeders werken vaker parttime en nemen de zorg voor de kinderen op zich. Mannen dragen wel zorg voor hun kinderen, maar hun aandeel is aanzienlijk kleiner (Dooren, A. van, 2003).

Vaders en moeders blijken ten opzichte van elkaar op een andere manier invloed te hebben op hun kind. Onderzoek (Weiss, M., 2003) wees uit dat deelname van moeders aan sport een belangrijke voorspeller was voor continue deelname van meisjes aan sport zowel in de schoolsport als in de georganiseerde jeugdsport. Ook bleek uit het onderzoek dat deelname van vaders en moeders aan sport significant geassocieerd werd met de sportdeelname van meisjes maar niet zozeer met de deelname van jongens.

3.3.7 Verschillen in opvoeding van ouders tussen zoons en dochters

Ouders blijken op verschillende manieren genderonderscheid te maken tussen zoons en dochters in de opvoeding. In de vrije tijd worden duidelijke verschillen gezien in de omgang. Met hun zoons brengen vaders de vrije tijd eerder sportend door. Ook bezoeken zij met hun eerder sportwedstrijden (Ornelas, I., Perreira, K., Ayala, G., 2007).

Niet alleen in de vrije tijd wordt dit onderscheid gemaakt. Ook in sport blijken ouders onderscheid te maken tussen jongens en meisjes. Ouders vinden sport voor hun zoon bijvoorbeeld belangrijker dan voor hun dochter (Kanters, M., et al. 2008) en er is aangetoond (Coackley, J., 2006) dat vaders meer tijd besteden aan hun zoon dan aan hun dochter.

Ander onderzoek (Ornelas, I., Perreira, K., Ayala, G., 2007) gaf diverse voorbeelden van genderonderscheid bij zoons en dochters aan:

- De wijze waarop ouders hun zoon of dochter aanmoedigen om aan sport te gaan deelnemen verschilt en wordt bepaald door het geslacht. Zoons worden doorgaans meer aangemoedigd dan dochters. Ook krijgen zoons meer technische en tactische aanwijzingen.
- Ouders, zowel vader als moeder, vinden jongens meer geschikt voor sport dan meisjes.
- Ouders moedigen hun zoons en dochters aan om bepaalde sporten te kiezen. Ze moedigen dochters aan om gymnastiek, schaatsen of tennis te kiezen terwijl zoons worden gestimuleerd om bijvoorbeeld te gaan voetballen. Dit is mogelijk gender-stereotype bepaald.
- Ouders moedigen hun zonen meer aan om te sporten dan hun dochters.
- Jongens worden veel vrijer in hun keuzes gelaten dan meisjes. Ze worden minder beperkt in hun mogelijkheden om buiten te spelen dan meisjes, die meer beschermend worden opgevoed. Jongens zijn daardoor eerder autonoom.
- Vaders spelen met hun zonen waarbij het er fysiek harder aan toe kan gaan dan wanneer zij met meisjes spelen. Waarschijnlijk is dit bedoeld om jongens voor te bereiden op de realiteit van de teamsporten waaraan ze later gaan deelnemen.

- Ouders belonen gender stereotype spel, terwijl zij crosstype spel eerder ontmoedigen. Crosstype spel wil zeggen dat meisjes jongensspelletjes doen en vice versa.
- Verschillend speelgoed en het verschillend spelgedrag tussen jongens en meisjes en het verschil in sportactiviteiten tussen jongens en meisjes is er debet aan dat jongens en meisjes verschillende bekwaamheden en waarden zullen ontwikkelen.

Het verschil in betrokkenheid tussen jongens en meisjes in de beginjaren van de sport heeft een grote invloed op de gedachtegang van kinderen op sportgebied. Hierdoor worden onder andere genderverschillen gecreëerd. Op basis van de hiervoor genoemde punten leren jongens en meisjes dus al op jonge leeftijd welke sporten en welk sportgedrag bij hen past.

In dit hoofdstuk komt naar voren dat ouders in de betrokkenheid bij hun kinderen verschillende rollen spelen. Ten eerste is beschreven dat ouders als vrijwilliger actief kunnen zijn. Vaders vervullen hierin andere rollen dan moeders.

Daarnaast beïnvloeden ouders de sportkeuze van kinderen. Ouders zorgen voor het verschaffen van ervaringen in de sport en helpen hun kinderen deze te interpreteren. Ouders kunnen als toeschouwer invloed uitoefenen en vormen tevens een voorbeeld voor hun kind. De rol van ouders kan door kinderen op een positieve en negatieve manier geïnterpreteerd worden.

Als laatste worden verschillen tussen vaders en moeders wordt beschreven en of zij onderscheid maken tussen hun zoons en dochters.

In dit onderzoek worden de hier besproken aspecten als volgt in de resultaten opgenomen. Ten eerste zal gekeken worden welke taken ouders als vrijwilliger vervullen en welk onderscheid daarbij te zien is tussen vaders en moeders. Ten tweede wordt onderzocht welke ideeën ouders hebben over de rolverschillen tussen vaders en moeders bij sportende kinderen en welke invloed zij hebben. Daarmee geven ze hun kinderen als het ware interpretaties mee ten aanzien van gender.

Ten derde wordt bekeken of en welk onderscheid zij maken tussen zoons en dochters. En ten vierde wordt gekeken hoe ouders als toeschouwer mogelijk een voorbeeldfunctie voor hun kinderen vervullen.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven die uit de twaalf interviews met ouders van sportende kinderen zijn verkregen.

Ten eerste wordt de onderzoeksgroep specifiek beschreven. Daarnaast zullen algemene gegevens van de sportvereniging gegeven worden.

In de tweede paragraaf geven ouders aan hoe vrijwilligerstaken verdeeld zijn tussen vaders en moeders. Ook geven zij aan wat volgens hun de verklaring is van deze verdeling in taken en hoe zich dit in de toekomst gaat ontwikkelen.

Paragraaf drie gaat in op de sportbeleving van ouders en welke verschillen daarin te zien zijn tussen vaders en moeders. Daarna wordt in paragraaf vier beschreven welke rol ouders spelen bij hun sportende kind. De verschillen tussen vaders en moeders en het verschil in omgang tussen zoons en dochters komen daarin aan de orde.

Tenslotte geven de geïnterviewden in paragraaf vijf hun mening over welk gedrag ouders langs het sportveld vertonen. Het gedrag van vaders en moeders wordt hier van elkaar onderscheiden.

4.1 Algemene gegevens

4.1.1 Beschrijving onderzoeksgroep

In dit onderzoek zijn twaalf ouders geïnterviewd, zes mannen en zes vrouwen. De leeftijden van de geïnterviewden lopen uiteen van 43 tot 53 jaar. De gemiddelde leeftijd ligt op 48 jaar. De geïnterviewden en hun partners hebben allemaal in hun jeugd zelf actief gesport. De leeftijden van de kinderen liggen tussen de 8 en 16 jaar. Een gezin heeft 1 kind, er zijn vijf gezinnen met twee kinderen en vijf gezinnen met 3 kinderen. Een geïnterviewde heeft een samengesteld gezin met vijf kinderen, twee kinderen van een vader en drie kinderen van de moeder.

Alle geïnterviewde ouders hebben de Nederlandse nationaliteit. Acht ouders hebben een gezin dat bestaat uit een vader en een moeder waarbij de ouders getrouwd zijn. Dan is er een éénoudergezin en de overige gezinnen bestaan allen uit een vader en moeder met respectievelijk adoptiekinderen, een samengesteld gezin en een ongetrouwd gezin.

4.1.2 Beschrijving sportverenigingen

De kinderen van de geïnterviewde ouders voetbalden bij twee Utrechtse sportverenigingen. Beide clubs kunnen beschreven worden als clubs waarbij het aantal leden voor het grootste gedeelte bestaat uit autochtone leden met een gemiddelde tot hogere opleiding.

De vrijwilligerstaken worden in beide verenigingen voor het grootste gedeelte uitgevoerd door mannen. Hieronder is een overzicht te zien met taken en de verdeling tussen mannen en vrouwen in deze functies.

Club A	Man	Vrouw	Club B	Man	Vrouw
Bestuur	7	0		6	0
Wedstrijdsecretariaat en Coördinatoren	8	1		11	1
Coach/Trainers	41	2		127	16
Scheidsrechters	24	1		Onbekend	
Kantine	Onbekend			3	7

Uit bovenstaande tabel is af te leiden dat bij deze twee sportverenigingen vrijwilligerstaken voornamelijk door mannen uitgevoerd worden. Alleen kantine taken, zoals bardiensten, worden meer door vrouwen uitgevoerd. Deze cijfers komen overeen met de situatie in andere Nederlandse verenigingen. Het is gebleken dat in Nederland meer mannen dan vrouwen vrijwilligerswerk in de sport doen. Daarbij is bijna driekwart van de bestuursleden van sportverenigingen man (Kalmthout, J. van., Jong, M. de., Lucassen, J., 2008; Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008).

4.2 Vrijwilligerstaken in jeugdsport

In dit hoofdstuk staan de verschillen in vrijwilligerstaken tussen vaders en moeders centraal. Eerst zal in paragraaf 4.2.1 beschreven worden welke verschillen in vrijwilligerstaken er tussen vaders en moeders door de geïnterviewden worden aangegeven, waarna in paragraaf 4.2.3 een verklaring voor deze verschillen wordt gegeven.

Vervolgens geven geïnterviewden in paragraaf 4.2.4 hun toekomstbeeld ten aanzien van de verschillen in vrijwilligerstaken tussen vaders en moeders. Daarna staat het belang van een gelijkwaardige verdeling tussen vaders en moeders als vrijwilliger centraal. Tenslotte geven geïnterviewden aan welke methoden gebruikt kunnen worden om de verschillen in vrijwilligerstaken tussen vaders en moeders te doorbreken.

4.2.1 Verschillen in vrijwilligerstaken

Ouders geven aan dat vaders in vrijwilligerstaken voornamelijk de leidinggevende taken naar zich toetrekken. Vaders nemen vaker posities in het bestuur, als coach of trainer op het veld in. Deze functies blijven zij gemiddeld genomen langer uitvoeren dan vrouwen.

Als vrouwen een functie in het voetbal vervullen dan is dat overwegend ondersteunend. Voorbeelden hiervan zijn de commissie van ontvangst, als barpersoneel en in communicatieve of administratieve taken. Uit de resultaten is geen groot verschil gebleken tussen vaders en moeders wat betreft de ongedefinieerde taken die zij op zich kunnen nemen. Onder deze taken wordt het plannen rondom de wedstrijden en het rijden van de kinderen verstaan.

Toch blijkt uit de interviews dat vaders ook lang niet altijd meteen bereid zijn een functie in het voetbal te vervullen. Een moeder zegt hierover het volgende:

‘Het is een klein beetje tegen wil en dank. Met tegenzin is mijn man trainer van het team geworden maar hij is zeker niet zo fanatiek als ik hoor. Nee bij de wedstrijden heeft hij besloten dat hij 5 minuten later komt dus als de wedstrijd al begonnen is want hij wil niet op het laatste moment ineens grensrechter hoeven zijn’ (Moeder, 49).

Het voorbeeld laat zien dat taken die ouders bij de sportvereniging vervullen weliswaar vrijwillig zijn maar dat zij zich desondanks vaak, door gebrek aan vrijwilligers, verplicht voelen vrijwilligerstaken op zich te nemen.

4.2.2 Het uitvoeren van de functie

Aan de ouders is onder andere gevraagd naar manieren waarop mannen en vrouwen de functie uitvoeren en of ze daarin onderscheid maken naar hoe mannen en vrouwen dat doen.

De meeste ouders zijn van mening dat het er niet toe doet of taken door mannen of vrouwen uitgevoerd worden. Toch blijkt tijdens de interviews dat ouders wel degelijk onderscheid maken. Zo blijkt onder andere uit onderstaand citaat:

'Bij een moeder die langs de kant staat met de waterzak moest je zeggen: Lies, Lies er ligt iemand op de grond!! En die pakte dan de waterzak terwijl mannen die volgen die wedstrijd gewoon. Die zien dat gebeuren en die staan gelijk in het veld. Vrouwen staan over andere dingen te kletsen, dus als Lies waterdrager is moet ze eerst wakker geschud worden' (Vader, 48 jaar).

De functie van de betreffende moeder was de waterzak dragen. Deze functie houdt in dat er tijdens wedstrijden iemand is om blessures van spelers te behandelen. Deze persoon heeft een waterzak met spons bij zich waarmee hij snel het veld in kan lopen om te behandelen.

Uit bovenstaand citaat blijkt dat de betrokkene niet zozeer verschil maakt in het soort taak dat door vaders en moeders wordt uitgevoerd maar eerder in de manier waarop de taak uitgevoerd wordt. Gesuggereerd wordt dat de moeder de wedstrijd nauwelijks volgt maar gezellig langs het veld staat te kletsen terwijl de mannen als vanzelfsprekend met hun aandacht bij de wedstrijd zijn en daardoor alerter reageren.

4.2.3 Verklaring verschillen in vrijwilligerstaken

Uit de resultaten blijkt dat ouders verschillende verklaringen geven voor de verschillen in vrijwilligerstaken. Hiervoor worden drie oorzaken gegeven.

Ouders vinden voetbal van oudsher een mannensport. Door het geringe aantal vrouwen in deze sport is het volgens een geïnterviewde een door mannen gedomineerde structuur. Hiermee wordt bedoeld dat de organisatiestructuur van oudsher door mannen bepaald is en een mannennetwerk deze structuur in stand houdt. Daardoor wordt momenteel nog steeds sterk naar sekse gesegregeerd. Deze structuur brengt een aantal kenmerken met zich mee. Een vader zegt:

'Op deze voetbalvereniging hebben ze een hele andere structuur rondom het werven van begeleiding van vrijwilligers, trainers dan bijvoorbeeld in het hockey of tennis. Hier is het per definitie magericht. Het zijn mannen die mannen benaderen. Dan is het ook niet raar dat je in veel dingen bij mannen terecht komt' (Vader, 50).

Een moeder vertelt:

'En ik kan me voorstellen dat dat bij deze sportvereniging net als bij veel andere verenigingen zo is, dat het hele klimaat niet vrouwvriendelijk is en vriendjespolitiek. Daarom krijg je dat de verschillen tussen mannen en vrouwen zo groot zijn'. (Moeder, 47).

De voorbeelden impliceren dat er sprake is van een status quo waarbij het voetbal onveranderlijk en vanzelfsprekend is en door mannen georganiseerd wordt.

Verschillende ouders zijn van mening dat deze structuur typerend is voor hoe het er in het voetbal aan toe gaat. Een aantal geïnterviewden denkt dat dit bij sporten als hockey en tennis heel anders is.

Ten tweede geven ouders aan dat er oorspronkelijke verschillen tussen mannen en vrouwen zijn die een biologische of genetische oorsprong hebben. Een voorbeeld is dat mannen de drang hebben om voorop te lopen en te moeten presteren. Ze moeten iets te zeggen hebben. Een vader en moeder geven hun mening:

'Dat heeft denk ik wel met projectie te maken. Mannen zijn enorme fanaten. En het werkt denk ik ook zo dat mensen als ze op kantoor of thuis niks te vertellen hebben dat ze dat dan juist op het sportveld van hun kind proberen te krijgen' (Vader, 43 jaar).

De moeder zegt hierover:

'Stel je voor dat die theorie zou kloppen dat mannen in de sport in het weekend meer hun ding kunnen doen en dat ze zich daar meer in kunnen uiten dan door de weeks. Heel flauw, maar stel je voor dat dat zo zou zijn. Dan is het wel begrijpelijk dat ze dat niet op willen geven' (Moeder, 47 jaar).

De voorbeelden tonen dat mannelijkheid geassocieerd wordt met fanatisme en het hebben van zeggenschap. Dat zijn aspecten die tevens geassocieerd worden met sport, en dat die daar beter geuit kunnen worden dan buiten sport.

Ten derde ligt volgens de ouders de oorzaak ook bij vrouwen. Geen van de geïnterviewde moeders vinden van zichzelf dat zij verstand van voetbal hebben. Zij zouden verantwoordelijke taken liever bij mannen laten liggen maar mogelijk komt het eerder omdat vrouwen het gevoel hebben te weinig verstand te hebben van voetbal om dergelijke taken op zich te kunnen nemen en als enige vrouw gemakkelijker mikpunt van kritiek te zijn.

Een moeder zegt het volgende:

'Het is meer dat je zelf niet wil afgaan geloof ik. Daarom doe je dat werk niet. Je bedenkt wat er allemaal mis kan gaan en dan kun je nog bedenken nou ja schijt ik probeer het toch. Maar als je veel fouten maakt en je bent de enige vrouw dan wordt er toch naar je gekeken en dan zal je minder vaak gevraagd worden' (Moeder, 48).

De moeder geeft aan het gevoel te hebben te kunnen 'afgaan' of veroordeeld te worden tegenover haar mannelijke collega vrijwilliger. Tegelijkertijd maakt het voorbeeld duidelijk dat zij verwacht dat ze daarmee gestigmatiseerd kan worden, als 'domme' vrouw. ze heeft met andere woorden sterk negatieve verwachtingen over het vervullen van de functie terwijl dat voor mannen niet geldt.

De drie hierboven genoemde oorzaken worden zowel door vaders als moeders genoemd.

4.2.4 Ontwikkeling in verschillen in vrijwilligerstaken

De meeste ouders geven aan dat er in de toekomst waarschijnlijk meer vrouwen als vrijwilliger betrokken zullen raken bij het voetbal van hun kinderen. De mening van een aantal vaders is dat in de toekomst het voetbal naar een hockey- of tennismodel toe zal groeien. Ze zijn van mening dat als meisjes meer gaan voetballen dat men het in de toekomst normaal gaat vinden dat er ook meer moeders als vrijwilliger betrokken zullen raken bij hun dochters. Deze ontwikkeling zal zich volgens de betrokkenen in de komende twintig jaar vanzelf voltrekken.

Moeders geven net als vaders aan dat er een verandering plaats zal vinden. Zij zijn doorgaans echter minder van mening dat dergelijke veranderingen zich als vanzelfsprekend voltrekken. Een voorbeeld hiervan:

'Maar ik denk dat er nog een lange weg te gaan is. Kijk maar naar zo'n verhaal van Vera Pauw. Dan denk ik, my god dan heb je zo iets bereikt en blijkbaar krijg je dan nog geen poot aan de grond zoals jij vindt dat het moet. Dus dan denk ik, daar zitten blijkbaar allerlei andere belangen achter die blijkbaar voor de gezaghebbende macht zwaarder moeten wegen dan' (Moeder, 47).

Uit het voorbeeld blijkt dat de vrouw veronderstelt dat ook ondoorzichtige processen leiden tot een ongelijke verdeling tussen mannen en vrouwen in vrijwilligersfuncties in de sport.

4.2.5 Belang van de ontwikkeling in verschillen van man-vrouw in vrijwilligerstaken

Vaders en moeders verschillen van mening als het gaat over het belang van veranderingen in de bestaande ongelijke taakverdelingen tussen mannen en vrouwen in vrijwilligerstaken. De meeste moeders zagen dit als een positieve ontwikkeling, een aantal vaders keken er onverschillig tegenaan en, sommige vaders zagen geen meerwaarde in een gelijke verdeling tussen mannen en vrouwen in vrijwilligersfuncties, of waren zelfs van mening dat er nadelen aan verbonden waren.

Een vader zei bijvoorbeeld over een mogelijke toename van vrouwen in de functie als coach:

'Je moet natuurlijk niet vergeten dat als je vrouwelijke trainers gaat krijgen..dat dat net zo is als je mannelijke trainers gaat krijgen bij een vrouwenploeg, dat dat lastig is in kleedkamers. Er zijn altijd al mensen die zich om gaan kleden terwijl de trainer zijn voorbespreking nog houdt, dus dat geeft altijd een probleem' (Vader, 48).

Het citaat laat zien dat de vader met de komst van meer vrouwen voorziet dat er organisatorische problemen gaan ontstaan bij diverse verenigingen omdat de aanwezigheid van een vrouw bij een jongensteam in de kleedkamer onhandig zou zijn. Ook andere vaders kaartten dit probleem aan. Daarnaast blijkt uit het citaat dat een toename van vrouwen in trainersfuncties als probleem gezien wordt. Daarentegen wordt de dominantie van mannen in voetbal niet als probleem gezien, deze is blijkbaar vanzelfsprekend en impliciet.

Overigens zag geen van de moeders een nadeel in een toename van vrouwen in vrijwilligersfuncties.

Een aantal geïnterviewde mannen is vrij onverschillig ten aanzien van de komst van meer vrouwen, zij mogen actiever worden maar dat is niet noodzakelijk. Zij vinden dat het aan vrouwen is om iets te veranderen en dat mannen daar geen actieve rol in hoeven spelen. Een vader zegt:

'Als je het over...emancipatiezaken hebt dan is het niet aan de man denk ik om te gaan zeggen zo van ... we vinden dat vrouwen dat zouden moeten doen. Het gaat erom dat als je over een situatie spreekt waarin vrouwen nooit iets hebben laten zien, dat het aan de vrouwen zelf is om dat wel te laten zien, maar dat je ze als man de kans moet geven om ze dat te laten doen. Maar niet om ze te verplichten om ze het te laten doen. Ik zeg niet dat een vrouw voetbalcoach moet worden, bij wijze van spreken. Maar als ze dat zou willen dan moet ze dat zeker doen.'

Ik zal er niet voor gaan liggen. Maar ik heb er geen belang bij. Ik zie daar geen meerwaarde in, ik zie daar geen verschil in' (Vader, 53 jaar).

Deze vader legt de verantwoordelijkheid voor de scheve man-vrouw verhouding voornamelijk bij de keuze van de vrouw zelf. Daarnaast wordt ook hier de mannelijke dominantie vanzelfsprekend gevonden.

Een andere vader vertelt:

'Ik weet het niet. Ik heb geen slecht gevoel bij het huidige bestuur van de sportvereniging waarin uitsluitend mannen zitten. En of dat beter of minder zou worden met vrouwen weet ik niet, want uiteindelijk wordt alles via een blaadje gecommuniceerd. En ja, als je het er niet mee eens bent moet je een keer naar zo 'n ledenvergadering gaan en als je daar niet komt dan heb je ook niks te melden. Dus moet je ook achteraf niet zitten piepen' (Vader, 48 jaar).

Uit bovenstaande citaten blijkt dat deze vaders van mening zijn dat er sprake is van een gelijke toegang van mannen en vrouwen om in aanmerking te komen voor een functie in de sport. Het is voor hun een neutrale aangelegenheid terwijl het de vraag is of die veronderstelling juist is, of mannen en vrouwen gelijke toegang hebben tot diverse functies in het jeugdvoetbal.

Vooraf een aantal geïnterviewde moeders ziet voordelen in een stijging in het aantal vrouwelijke vrijwilligers. Ze geven aan dat het tekort van vrijwilligers in de sport op deze manier aangepakt kan worden.

Ook lijkt het volgens hen goed te zijn voor de opvoeding van de sportende kinderen om zowel vaders als moeders in dezelfde functies bezig te zien. Hiermee bedoelen zij dat als de 'prestatieve' vader en 'verzorgende' moeder dezelfde taken vervullen er een balans gecreëerd wordt.

Als laatste geven zij aan dat de vooroordelen die heersen over het feit dat vrouwen ongeschikt zouden zijn voor dergelijke functies wellicht kunnen verdwijnen als er meer vrouwen als vrijwilliger betrokken zouden raken.

4.2.6 Methode om verschillen te doorbreken

Aan vaders en moeders is gevraagd hoe ze denken dat verschillen in de toekomst doorbroken kunnen worden. Er zijn geen verschillen in manieren waarop vaders en moeders hierover denken. Ouders hebben diverse ideeën over hoe de verschillen doorbroken kunnen worden.

Ten eerste wordt aangegeven dat het essentieel is dat er voortrekkers als Vera Pauw zijn om de verschillen in vrijwilligersfuncties en aantallen tussen mannen en vrouwen te doorbreken. Hierdoor wordt het belang van vrouwenvoetbal en vrouwenparticipatie in vrijwilligersfuncties op de kaart gezet en geprofessionaliseerd.

Ten tweede is gezegd om op organisatorisch niveau de taken anders te verdelen. Een moeder geeft aan dat het een idee zou zijn ook vrouwen als grensrechter langs de lijn te laten fungeren. Op deze manier komen vrouwen in aanraking met deze functies en kunnen dergelijke verantwoordelijkheden evenredig verdeeld worden.

Uit het hoofdstuk blijkt dat er grote verschillen zijn in de taken die vaders en moeders op zich nemen. Over de noodzaak om deze verschillen op te lossen verschillen vaders en moeders van mening. Vaders geven aan geen belang te hebben bij een verandering of het als nadeel te zien. Moeders zien juist positieve kanten als het gaat om het opheffen van de verschillen in het vervullen van vrijwilligerstaken. Wel zijn ouders het eens dat de verandering hiervan nog een lange tijd zal duren.

4.3 Sportbeleving bij ouders

Dit hoofdstuk staat in het teken van de sportbeleving van ouders. Beschreven wordt welke algemene verschillen er zijn tussen mannen en vrouwen, en welke er specifiek in sport te zien zijn.

4.3.1 Verschillen tussen mannen en vrouwen in sport

In de interviews is onder andere gesproken over genderverschillen. Aan ouders is gevraagd hoe zij denken dat mannen en vrouwen van elkaar verschillen en welke verschillen zichtbaar zijn in de sport.

De uitspraken van verschillende mannen en vrouwen hebben voornamelijk betrekking op de sport. Alle ouders laten in hun uitspraken blijken verschillen te zien tussen mannen en vrouwen. Zo blijkt bijvoorbeeld dat vaders en moeders vinden dat mannen veel directer zijn en vrouwen minder de confrontatie aangaan. Een vader zegt:

'...ik denk dat mannen over het algemeen hard en eerlijk tegen elkaar kunnen zijn en dat vrouwen dat misschien niet altijd maar gelijk uitspreken. Vrouwen zijn denk ik banger om een confrontatie aan te gaan dan mannen. Als ik iets heb dan wacht ik er geen 2 tellen mee. Dan spuw ik het, en of het nou uitkomt of niet maar als ik er mee zit of als ik ergens niet mee eens ben dan leg ik het neer. Wel op het juiste moment, niet waar iedereen bij zit. Maar ik leg het wel neer. Als ik terugkijk naar mijn eigen vrouw. Die loopt daar liever wat langer mee door terwijl ik denk je moet daar vanaf' (Vader, 48 jaar).

Vervolgens is aan de geïnterviewden gevraagd naar verschillende sportbeleving tussen mannen en vrouwen.

De meeste ouders vinden dat mannen en vrouwen een andere beleving bij sport hebben. Ze geven aan dat vaders over het algemeen een sterkere emotie bij sport hebben. Dit uit zich onder andere in het willen winnen. De prestatie staat op nummer 1 en zij gaan voor hun eigen triomf.

'Het winnen. Ik denk bij de meeste mannen die ik ken, als er zaterdag niet gewonnen wordt hebben ze een slechte zaterdagavond. Dat hebben vrouwen niet' (Vader, 48 jaar).

Daarentegen vinden moeders de sociale context om het voetbal heen belangrijker. Het kind moet zich prettig voelen tijdens het sporten. Als de sfeer goed is en er kunnen gezamenlijke dingen gedaan worden dan is dat een reden om tevreden te zijn.

In het voetbal geven moeders aan zich soms onzeker te voelen wanneer er geen andere moeders langs de kant staan. Twee uitspraken van moeders zijn hierover:

'Ik heb wel een paar keer gehad dat je er alleen als vrouw stond en voel je je ook een beetje ongemakkelijk. Want dan denk je..Waarom sta ik hier eigenlijk? Voor mijn zoon. Maar dan gaan

die andere mannen misschien denken dat ik die mannen leuk vind. Weet je wel. En dan vind ik het gewoon fijner om met een vriendin af te spreken dan sta je daar samen (Moeder, 48 jaar).

De moeder geeft ook aan dat met name de positie als ‘eenling’ langs de kant maakt dat zij zich niet gemakkelijk voelt.

‘Dat vind ik wel grappig. In het begin had ik een beetje dat het voetbal een mannenwereld was, ook al hebben we hier meiden en dames, soms denk je wel eens: vinden mannen het eigenlijk wel leuk dat wij er zijn? Wij vrouwen, dat we hier ook rondlopen. En soms vraag ik dat ook wel maar dan krijg je ...soms zit je aan het wedstrijdsecretariaat met allemaal mannen. Dan denk ik: dan zit ik hier’ (Moeder, 48 jaar)

Deze vrouw geeft aan dat ze wel iets bevestiging zou willen ontvangen over haar aanwezigheid tussen de mannen zodat ze zich mogelijk wat meer welkom voelt. Beide voorbeelden tonen aan dat vrouwen zich als eenling niet op hun gemak voelen tussen een meerderheid van mannen.

Deze paragraaf heeft laten zien dat mannen in sport de prestatie en het winnen belangrijk vinden en vrouwen vinden de sociale context van belang. Daarnaast geven moeders aan zich soms ongemakkelijker te voelen als zij als enige vrouw bij het voetbal van hun kind aanwezig zijn.

4.4 Rol van ouders bij het sportende kind

In dit hoofdstuk wordt de rolverdeling van vaders en moeders bij hun kind in de jeugdsport beschreven. Vervolgens geven de geïnterviewden in paragraaf 4.4.2 hun verklaring voor deze rolverdeling. Daarna wordt in paragraaf 4.4.3 de verschillen in omgang tussen zoons en dochters gegeven en aansluitend in paragraaf 4.4.4 de verklaring voor dit onderscheid.

4.4.1 Verschillen tussen vader en moeder bij kind

In deze paragraaf worden verschillen besproken in hoe vaders en moeders omgaan met hun sportende kind ten aanzien van tijdbesteding. Uit de interviews komt naar voren dat vaders doorgaans meer tijd besteden aan het sporten van hun kind dan moeders. Vaders geven aan meer

mee te gaan naar het sportveld, meestal de sportuitrusting met hun kind te kopen en meer over de sport te praten dan de moeder.

Overigens blijken voor vaders aspecten als prestatie, competitie en winnen een belangrijke rol te spelen. Vaders noemen zichzelf in vele opzichten fanatieker dan moeders. Dit komt op verschillende manieren tot uitdrukking. Een voorbeeld is dat vaders over het algemeen anders met hun kind over de sport praten dan moeders. Vaders bespreken aspecten als prestatie, tactiek, spelinzicht met hun kinderen. Moeders hebben over het algemeen een ander contact met hun kind. Moeders geven aan dat het van belang is of het kind fijn gespeeld heeft, hij plezier heeft gehad in het voetbal. Hier wordt minder op de inhoud van het voetbal ingegaan. Een vader vertelde:

'Ik zit toch wat meer op de ontwikkeling van vaardigheden en resultaten. Mijn vriendin wat meer op de emotie en heb je het naar je zin. En was het lekker weer en als het koud is moet je eigenlijk helemaal niet willen voetballen...' (Vader, 43 jaar).

Verder vinden moeders het sociale aspect, het plezier en het belang van het bewegen voor hun kinderen van belang. Moeders vertellen graag de randvoorwaarden te willen creëren zodat er een fijne sportbeoefening voor het kind gegarandeerd is. Voorbeelden hiervan zijn dat de sportkleding gewassen is, het kind op tijd op trainingen en wedstrijden verschijnt en er goed en gezond gegeten wordt.

Een vader beschrijft zijn idee over randvoorwaarden:

'Vrouwen kunnen ook voelen als zij het zelf het koud hebben dan heeft het kind het ook koud. Zij pakken dus een tas in met extra warme kleren. Ik doe dat niet. Ik ben meer in de zin van als je het nodig hebt dan zorg je er zelf maar voor. Behalve als het extreem koud is dan denk ik: heb je nou een extra shirt meegenomen? Maar ik ga het niet voor hem inpakken. Ik doe het niet, niet omdat ik het niet voor hem wil inpakken maar omdat ik vind dat hij het zelf moet doen' (Vader, 48 jaar).

Hiermee wordt zichtbaar hoe vaders en moeders zichzelf een andere rol toekennen dan hun partner.

4.4.2 Verklaring verschillen in betrokkenheid tussen vader en moeder bij kind

De meeste ouders vinden dat de verschillen tussen vaders en moeders veroorzaakt worden omdat moeders minder met voetbal hebben dan vaders. Hierdoor is hun betrokkenheid bij het kind in het voetbal ook minder. Een vader:

'Mijn vrouw heeft eigenlijk helemaal niks met voetballen. Die komt dan 2 -3 keer per jaar langs de lijn kijken omdat Saar en Krijn dat leuk vinden. Ze wil interesse tonen en zij vinden dat vast leuk als ik kom kijken' (Vader, 48 jaar).

Deze verschillen in interesse voor voetbal worden door ouders vaak vanuit een evolutionair perspectief benaderd. Een vader vertelde bijvoorbeeld:

'Het oergevoel appelleert aan je oerrol. Vrouwen zorgen ervoor dat het vuur blijft branden en dat het eten klaargemaakt wordt. Dat is een veel meer verzamelende rol' (Vader, 50 jaar).

Een moeder:

'Ik denk toch echt het eeuwen geleden het gejaag van de mannen dat het bij mannen van oudsher belangrijker is om competitie te hebben. En dat bij vrouwen de sociale cohesie altijd van groter belang is geweest. Dat zit er nog steeds in zit en komt er dus ook uit' (Moeder, 48 jaar).

De verschillen in betrokkenheid van vaders en moeders bij hun sportende kind wordt door betrokkenen sterk geassocieerd met essentiële kenmerken en socio-biologische verklaringen buiten de sport die met mannen en vrouwen geassocieerd wordt.

4.4.3 Verschillen in de omgang van ouders tussen zoon en dochter

In de interviews werd aan de ouders gevraagd of zij onderscheid maken tussen hun zoon of dochter in de sport. Hierop werd overwegend ontkennend geantwoord.

Ouders geven aan dat er weinig tot geen verschil wordt gemaakt tussen hun zoon of dochter in de sport. De enige specifieke reden om onderscheid te maken tussen kinderen is het karakter van het kind. Dit heeft volgens de respondenten niets te maken met het verschil tussen een jongen of meisje maar omdat elk kind nu eenmaal uniek is. Een moeder zegt daarover:

'Ik ben er altijd wel mee bezig maar het zijn totaal verschillende kinderen, echt totaal dus dat maakt een onderscheid eigenlijk al vanzelfsprekend' (Moeder, 49 jaar).

In de interviews worden echter eveneens uitspraken gedaan waaruit blijkt dat de ouders wel degelijk een genderonderscheid tussen kinderen maken. Ten eerste omdat vaders meer als coach actief zijn bij hun zoon en zij daardoor meer tijd doorbrengen met hun zoon dan met hun dochter. Een vader vertelt bijvoorbeeld dat hij op een andere manier met zijn zoon over voetbal praat dan met zijn dochter. Ten tweede geven ouders meer en andere feedback aan hun zoon dan aan hun dochter. Naar hun dochter luisteren ze meer.

Een andere vader zegt dat hij zich meer in kan leven in de positie van zijn zoon op het veld, omdat hij zich met zijn zoon meer identificeert dan met zijn dochter:

‘Omdat ik mijn eigen zoon zie voetballen en ik zelf heb gesport zit een deel van die emotie in of die raak schiet. Of als hij mist. Dus ik voel ook wel als hij mist. En dat voel ik bij Saar...die speelt ook op een andere positie’ (Vader, 48 jaar).

Een andere vader vindt dat zijn dochter minder talent heeft dan zijn zoon. Hij zegt hierover het volgende:

...Mijn dochter voetbalt en is fanatiek maar zij heeft het niet. Ze is pas later gaan voetballen en leert wel snel maar zal nooit het niveau bereiken wat mijn zoon speelt. En die kan goed voetballen. Die zal ik ook altijd aansporen om te proberen om hogerop te komen’ (Vader, 48 jaar).

In dit citaat lijkt het te gaan om de individuele verschillen tussen de zoon en de dochter, maar mogelijk heeft het ook te maken heeft met dat voetbal veel meer gezien wordt als een jongenssport, waardoor jongens doorgaans eerder gaan voetballen en het voor jongens op jonge leeftijd al min of meer vanzelfsprekend is dat ze gaan voetballen terwijl dat voor meisjes minder vanzelfsprekend is en zij er dus pas later achter komen dat ze graag willen voetballen.

Moeders geven aan dat zij meer invloed op de sportkeuze en betrokkenheid hebben bij hun dochter dan bij hun zoon. Vaders zeggen meer invloed te hebben op de sportkeuze van hun zoons. Beide ouders zijn van mening dat vaders meer met hun zoon naar het sporten gaan en moeders meer met hun dochter.

4.4.4 Verklaring verschil in de omgang van ouders tussen zoon en dochter

Moeders geven als voornaamste reden voor het verschil in omgang tussen zoon en dochter dat vaders vaak een ideaalbeeld van hun zoon hebben. Daarin speelt voetbal een belangrijke rol in de relatie tussen vader en zoon. Vaders willen vaak dat hun zoon gaat voetballen. Dat zou begrijpelijk maken waarom vaders meer betrokken zijn bij het voetbal van zoons dan moeders.

Een vader geeft aan:

Mijn dochter voetbalt en is fanatiek maar zij heeft het talent niet. Ze is pas later gaan voetballen en leert wel snel maar zal nooit het niveau bereiken wat mijn zoon speelt. En die kan goed voetballen. Die zal ik ook altijd aansporen om te proberen om hogerop te komen (Vader, 48 jaar).

Hieruit blijkt dat vaders een andere associatie hebben bij voetbal van hun zoon dan bij hun dochter. Daarbij moedigt hij zijn zoon meer aan om hogerop te komen dan zijn dochter.

Bovenstaand hoofdstuk laat zien dat volgens ouders vaders en moeders een andere rol spelen bij hun kind. Zij geven aan doordat moeders minder met voetbal hebben zij minder tijd besteden aan het sporten dan vaders. Vaders focussen meer op de prestatie bij hun kind en moeders doorgaans op het sociale aspect. Ondanks dat ouders zeggen geen onderscheid maken tussen hun zoons en dochters wordt duidelijk dat dit wel degelijk gebeurt.

4.5 Ouders als toeschouwers

Dit hoofdstuk richt zich op de rol die ouders innemen als ze als toeschouwers langs de kant van het sportveld staan. Daarbij wordt onder andere gekeken naar het gedrag wat zij vertonen.

4.5.1 Ouders langs het sportveld

Ouders vertellen dat er wanneer er een jongensteam speelt doorgaans meer vaders meer langs de kant van het veld staan dan moeders. Daarnaast speelt de leeftijd van het kind een rol. Wanneer kinderen nog jong zijn is de betrokkenheid van moeders groter en verschijnen zij vaker langs de

lijn van het veld. Voor vaders wordt het voetbalspel interessanter als kinderen wat ouder zijn en beter spelen. Moeders zouden daarentegen vaker hun gezicht laten zien als hun dochter speelt.

Overigens constateren ouders een kleine toename in het aantal moeders langs de lijn. Een vader zegt:

'Vroeger kwamen er helemaal geen vrouwen kijken. En als ze kwamen stonden ze een meter achter de mannen die aan het hek stonden te schreeuwen' (Vader, 53 jaar).

4.5.2 Gedrag van vaders en moeders langs het sportveld

Ouders maken onderscheid naar het gedrag dat vaders en moeders langs de kant van het sportveld vertonen. Volgens hen stellen vrouwen zich bescheidener op terwijl mannen zich meer uiten. Ook de betrokkenheid lijkt bij vaders groter te zijn dan bij moeders.

Ten eerste geven vaders aan niet alleen voor hun eigen kind te komen kijken maar ook naar de prestaties van het team. Ten tweede proberen zij tijdens de wedstrijd hun zoon en het team technische, tactische en inhoudelijke aanwijzingen te geven. Dit gebeurt op een directe manier, door te schreeuwen en er bovenop te zitten. Vaders zijn zich over het algemeen bewust van hun gedrag. Een vader zegt het volgende:

'Ik mag me er niet teveel mee bemoeien want het is bij mijn kind wel eens een beetje teveel geweest. Zodat ik moest oppassen dat hij het plezier in het voetbal zou verliezen. Maar dat zie ik bij mezelf ook wel duidelijk hoor. Ik zie mezelf wel staan. Als ik dan soms het gedrag van anderen zie dan denk ik oh jee. Die kant ga ik misschien zelf ook op dus ik zie het wel' (Vader, 48 jaar).

Verder bespreken vaders onderling langs de kant van het veld de prestaties van de trainer, de opstelling en het beleid van de vereniging.

Moeders geven doorgaans aan voor hun kind te komen en niet specifiek voor het team. Ze vinden het belangrijk dat hun kind goed in zijn vel zit en lekker sport. Daarbij vinden ze dat ze zich anders gedragen dan vaders. Moeders beperken hun commentaar meestal tot positieve aanmoedigen als 'Hup Sportclub...'. Alleen als er een overtreding op het kind gemaakt wordt willen zij wel eens negatief commentaar leveren.

Verder vinden een aantal ouders dat moeders vaker voor de gezelligheid komen, voor het bijkletsen en voor het koffie drinken met andere moeders. Een vader zegt hierover het volgende:

' Vrouwen zijn meer geneigd voor de gezelligheid te komen, die kletsen met elkaar. Die hebben het over van alles en nog wat langs de lijn. Die hebben bij wijze van spreken pas na een kwartier in de gaten dat hun zoon die reserve stond al een hele poos tussen de lijnen staat. Mannen volgen die wedstrijd gewoon' (Vader, 48 jaar.)

Over het algemeen zijn ouders het eens over de verschillen in gedrag. Opvallend is dat alle ouders spraken over het nette gedrag van hun eigen club en dat onfatsoenlijk gedrag voornamelijk voorkomt op voetbalclubs met leden uit 'lagere klasse'. Het gedrag van moeders wordt op deze sportclubs net zo asociaal genoemd als dat van de vaders.

Duidelijk wordt dat vaders ander gedrag vertonen dan moeders. Vaders zijn doorgaans nadrukkelijker aanwezig door veelvuldig commentaar op hun kind en het team te geven. Moeders daarentegen houden zich meer afzijdig en komen meer voor de gezelligheid. In hun verschillende gedragingen vormen vaders en moeders een voorbeeld voor hun kinderen.

5 Conclusie

In dit hoofdstuk wordt eerst antwoord gegeven op de eerder geformuleerde deelvragen. Deze antwoorden zijn verkregen uit de resultaten. Daarna zal er antwoord gegeven worden op de hoofdvraag.

5.1 Hoe denken vaders en moeders over het vervullen van vrijwilligerswerk bij hun sportende kinderen?

Uit dit onderzoek blijkt dat vaders en moeders op verschillende manieren betrokken zijn bij hun sportende kinderen. Ze vervullen andersoortig vrijwilligerswerk en vullen dit werk ook anders in. Ouders zijn van mening dat vaders vooral de verantwoordelijke taken binnen de sport gemakkelijk naar zich toetrekken. Zij zijn voornamelijk betrokken als bestuurslid, scheidsrechter, coach of trainer. Vrouwen geven er de voorkeur aan ondersteunende taken op zich te nemen. Ouders geven daarbij voorbeelden als het ondersteunen van trainer/coach, het ontvangen van sportteams en het draaien van kantinediensten. Er worden door de geïnterviewde ouders drie oorzaken gegeven voor deze taakverdeling.

Ten eerste is voetbal van oudsher een mannensport. Daardoor werd voetbal oorspronkelijk uitsluitend door en voor mannen georganiseerd. Ondanks de komst van vrouwen, blijft hun aandeel gering waardoor het mannennetwerk in stand wordt gehouden.

Ten tweede wordt gezegd dat er tussen mannen en vrouwen biologische en genetische verschillen zijn. Deze verschillen zouden oorspronkelijk geleid hebben tot een taakverdeling tussen mannen en vrouwen, die momenteel nog steeds doorwerkt, onder andere in sport. De redenering luidt dat mannen, omdat zij fysiek sterker waren, vooral geschikt waren voor taken als jagen (voor de voedselvoorziening) en vechten (bescherming bieden aan vrouwen en kinderen), en dat zij zich vanwege bedreigingen van buitenaf goed moesten organiseren. Daardoor zouden zij meer gericht zijn op overwinning, competitie en prestatie en op de organisatie hiervan. Aangezien vrouwen fysiek minder sterk waren, kinderen baarden en verzorgden, verrichten zij voornamelijk ondersteunende en zorgtaken. In vrijwilligerswerk in de sport betekent dit dat mannen gericht zijn op het verrichten van taken die te maken hebben met prestatie, competitie en winnen, terwijl vrouwen ondersteunend werk verrichten. Deze

verklaringen worden door ouders geprojecteerd op sport. Taken die door mannen en vrouwen worden uitgevoerd zijn aan deze betekenissen gerelateerd. Zo houden coaches en trainers zich voornamelijk bezig met verbeteren van prestaties van een team, competitie en winnen. Evenzo houden bestuurders zich bezig met hoe prestatie en competitie een rol spelen binnen de club en hoe dit georganiseerd moet worden. Kantinediensten zouden daarentegen meer van ondersteunende aard zijn.

Ten derde ligt de oorzaak volgens ouders bij het gedrag van vrouwen. Vaders zijn van mening dat vrouwen welkom zijn als vrijwilliger, maar dat zij liever andere taken verrichten en dat het niet goed zou zijn moeders te dwingen vrijwilligerswerk te doen. Moeders geven aan dat vrouwen verantwoordelijke taken liever bij mannen laten liggen. Zij vinden van zichzelf dat ze te weinig verstand hebben van voetbal om taken te verrichten waarvoor verstand van voetbal vereist is, zoals training/coaching- en bestuursfuncties. Zij zijn bovendien bang om gemakkelijk het mikpunt van kritiek te worden als zij als enige vrouw, tussen uitsluitend mannen, verantwoordelijke taken op zich nemen.

5.2 Hoe zijn vaders en moeders betrokken bij hun sportende kind?

Het blijkt dat de meeste vaders en moeders op verschillende manieren betrokken zijn bij hun sportende kind. Vaders vinden competitie, winnen en de prestaties van het kind over het algemeen belangrijker. Met als gevolg dat zij meer letten technische en tactische kanten van het spel. Moeders vinden het daarentegen belangrijk dat het kind zich prettig voelt tijdens het sporten. Zij zijn daardoor meer gericht op de verzorging (eten en warme kleren) van hun kind en spelen meer in op hoe hun kind verschillende situaties (winst, verlies, overtredingen etc.) in het spel beleeft. De prestatie is voor hen van minder groot belang.

Alle ouders gaven aan dat vaders doorgaans meer en anders betrokken zijn bij het sporten van hun kind dan moeders. Dit komt met name doordat vaders er doorgaans meer tijd aan besteden en omdat zij tevens actiever zijn als vrijwilliger bij het sporten van hun kind . Zij zijn vaker op het sportveld aanwezig, ook als toeschouwer. Bovendien gaan vaders vaker samen met het kind sportuitrusting te kopen, ze praten vaker samen over sport en kijken vaker samen naar sport.

Volgens ouders hebben moeders meer een ondersteunende rol waarbij zij zorgen voor de randvoorwaarden om een aangename sportbeoefening voor het kind te garanderen. Hierbij geven zij voorbeelden aan om te zorgen voor goede voeding voor en na de wedstrijd, een volledige sportuitrusting (waarbij sokken niet vergeten worden) en vervoer goed geregeld wordt. In de manier waarop ouders betrokken zijn bij het sporten van hun kind vervullen zij een voorbeeldfunctie voor hun kinderen.

5.3 Hoe geven vaders en moeders invulling aan manieren waarop ze betrokken zijn bij hun sportende kind?

Opvallend is dat vaders en moeders van mening zijn dat zij geen onderscheid te maken tussen hun zoon of dochter in sport, of dat zij dit onderscheid niet zouden maken wanneer zij dochters hadden gehad.

Desondanks blijkt uit dit onderzoek dat ouders wel degelijk genderonderscheid maken. Vaders blijken bijvoorbeeld vaker als coach of trainer betrokken te zijn bij hun zoon dan bij hun dochter. Hierdoor brengen zij meer tijd in de sport van de zoon door, waardoor zij hun zoon waarschijnlijk ook sterker beïnvloeden dan hun dochters.

Bovendien lijken vaders op andere manieren met hun zoons te communiceren over sport dan met hun dochters. Een zoon krijgt meer technische en tactische adviezen, terwijl aan dochters meer vragen gesteld worden en zij meer hun eigen verhaal kunnen doen dan zoons.

Moeders denken dat de sportkeuze van hun zoons over het algemeen sterker door de voorkeuren van de vader bepaald wordt. Bij dochters is het van minder groot belang welke sport zij beoefenen, of wordt de sport keuze meer door de moeder beïnvloed.

5.4 Hoe gedragen vaders en moeders zich als toeschouwers?

Zoals reeds in voorgaande paragraaf werd beschreven zijn vaders vaker als toeschouwer aanwezig dan moeders. Moeders gaan voornamelijk naar het voetbal van hun kind kijken wanneer deze nog erg jong is. De reden die hiervoor gegeven wordt is dat het kind nog de zorg en bescherming van de moeder nodig heeft. Zodra het kind ouder wordt neemt de aanwezigheid van de moeder als toeschouwer af.

Ouders zijn van mening dat vaders en moeders ander gedrag vertonen als zij als toeschouwers langs de kant van het sportveld staan. Vaders geven tijdens de wedstrijd vaker aanwijzingen en commentaar op de spelers. Deze feedback is doorgaans op de technische en tactische aspecten van het voetbal gericht, met de intentie om de prestaties van het team te verbeteren. Zowel vaders en moeders geven aan dat dit gedrag te ver kan gaan en negatieve invloed kan hebben op het kind en zijn team.

Moeders houden zich doorgaans meer op de achtergrond. Zij uiten zich minder en hun aanmoedigingen beperken zich tot algemene kreten als ‘zet hem op’ en ‘ga zo door’. Daarbij staat voorop dat de aanmoedigingen positief zijn.

De meeste vaders zijn van mening dat moeders het spel meer op een afstand volgen. Hiermee bedoelen zij dat moeders vaak gewoon met andere moeders staan bij te kletsen, en dat zij minder aandacht hebben voor het spel en voor de prestatie van hun kinderen.

5.5 Conclusie

Antwoord wordt gegeven op de hoofdvraag die eerder in het hoofdstuk probleemstelling werd aangegeven. De vraag luidde:

Welke betekenissen ten aanzien van gender construeren ouders in de manieren waarop zij betrokken zijn bij hun voetballende zoons?

Dit onderzoek heeft laten zien dat ouders gender construeren in de manieren waarop zij bij hun kinderen betrokken zijn in sport.

Ten eerste komt dit tot uitdrukking in de vrijwilligerstaken die vaders en moeders uitvoeren. Vaders nemen vaker taken op zich waarmee ze prestaties van een team kunnen beïnvloeden, terwijl moeders meer ondersteunende en zorgtaken voor hun rekening nemen.

In de betrokkenheid bij hun sportende kind geven ouders aan dat vaders elementen als competitie, winnen en de prestatie van het kind belangrijker vinden dan moeders. Moeders willen doorgaans dat het kind zich prettig voelt tijdens de sportbeoefening. Ook besteden vaders doorgaans meer tijd aan hun kind en met name aan hun zoon in de sport.

Als toeschouwers gedragen vaders zich anders dan moeders. Zij zijn nadrukkelijker aanwezig onder andere door het geven van aanwijzingen, terwijl moeders zich wat meer op de achtergrond houden. Door deze verschillen hebben vaders mogelijk ook meer invloed op hoe het kind zich ontwikkelt in sport. En beïnvloeden zij ook hoe hun kinderen (en met name hun zoons) betekenis geven aan gender in sport.

Opvallend genoeg zien ouders geen verschillen in hoe zij met hun zoon of met hun dochter omgaan. Door aan te geven geen onderscheid te maken in hoe ze met hun zoon en dochter omgaan, staat dit thema ook niet ter discussie. En wanneer dit niet ter discussie staat, zullen veranderingen in bestaande manieren van betekenisgeving niet snel veranderen.

6 Reflectie

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit dit onderzoek gerelateerd aan de theoretische onderbouwing, zoals beschreven in hoofdstuk drie. Daarna worden de resultaten met de twee perspectieven, sorting en soft-essentialisme van Messner (2009) vergeleken.

6.1 Theoretische onderbouwing vergeleken met de resultaten

6.1.1 Vrijwilligers in jeugdsport

In het theoretisch kader is beschreven dat het merendeel van de vrijwilligers in de sport man is. Zij vervullen voornamelijk taken zoals bestuurslid, coach of trainer, terwijl vrouwen meer praktische, uitvoerende taken vervullen. Ook uit dit onderzoek blijkt een overeenkomstige taakverdeling. Er moeten echter nuances in aangebracht worden.

De Bruijn (2007) stelt dat in Nederland driekwart van de besturen in sportverenigingen uit mannen bestaat. Deze bevindingen zijn op basis van studies in verschillende takken van sport. Uit de resultaten blijken de twee sportverenigingen waarbinnen het onderzoek plaatsvond geen enkel vrouwelijk bestuurslid te hebben. Dit heeft waarschijnlijk te maken met dat dit onderzoek heeft plaatsgevonden in voetbalverenigingen, waar veel meer mannen lid van zijn dan vrouwen. Daardoor zijn vrouwen waarschijnlijk ook minder vertegenwoordigd in vrijwilligersfuncties in het voetbal.

De geïnterviewden gaven allen aan dat de cultuur van een sport van invloed is op de verdeling mannen en vrouwen in vrijwilligersfuncties.

Opvallend is dat alle geïnterviewden, vaders en moeders aangaven nooit een bestuursfunctie in het voetbal te willen vervullen.

Messner (2009) stelt dat vrouwen voornamelijk in de functies van teamouder/teammoeder voorkomen. Zij maken rijschema's, organiseren uitjes met het team en organiseren donaties voor de club. Volgens Messner (2008) komt dit omdat moeders wel voor functies als 'teammoeder' gevraagd worden, maar niet voor functies als trainer of bestuurder. Daarmee geeft Messner aan dat onderscheid tussen mannen en vrouwen in de verdeling van vrijwilligerstaken, ingebed is in de organisatorische context van verenigingen. Het zijn met name bestuurders en andere

vrijwilligers die vaders en moeders betrekken in het vrijwilligerswerk in sport en dus ook van invloed zijn op hun verdeling en het daarbij horende in- en uitsluitingmechanisme.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat vrijwillige vaders en moeders ook meestal ‘gevraagd’ zijn voor een functie. Zo blijken vaders gevraagd te worden functies als grensrechter en trainer, terwijl moeders daar niet voor gevraagd worden. Als moeders al actief zijn als vrijwilliger, verrichten zij eerder ondersteunende taken, zoals het bijhouden van rijschema’s of het organiseren van een teamuitje. Dit is een voorbeeld van het sorteerproces (sorting) volgens Messner (2009) dat leidt tot genderonderscheid. In paragraaf 6.2.1 wordt dit sorteerproces beschreven.

Opvallend is dat alle geïnterviewde vaders een functie vervullen bij hun sportende kind. Bij de moeders waren dit slechts twee moeders.

6.1.2 De rol en invloed van vaders en moeders bij het sportende kind

Ouders blijken op verschillende manieren invloed op hun kind in de sport te hebben. Zij kunnen sportervaringen verschaffen en de ervaringen helpen interpreteren, sportkeuzes beïnvloeden en als rolmodel, vrijwilliger of toeschouwer optreden.

Deze invloed kan door kinderen als positief of negatief worden ervaren. In positieve zin kunnen kinderen zich sociaal en emotioneel ontwikkelen, de eigenwaarde vergroten en normen en waarden leren. In negatieve zin kan het een laag zelfbeeld veroorzaken. Overbetrokkenheid geeft stress en onzekerheid en onderbetrokkenheid veroorzaakt demotivatie om te sporten.

Dat ouders invloed op hun kind hebben is bekend maar over de manieren waarop zij invloed uitoefenen is nog weinig onderzoek gedaan. Op basis van eerder onderzoek (Weiss, M., 2003) is in de theoretische onderbouwing beschreven dat sportende moeders een voorbeeld zijn voor hun dochters om te gaan en blijven sporten, terwijl de invloed van ouders op zoons niet is aangetoond.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat juist vaders een belangrijke invloed hebben op hun sportende zoons. Zij besteden meer tijd aan hun sportende kind, door meer over sport te praten en als vrijwilliger of toeschouwer mee te gaan naar het sportveld. Daar vinden vaders competitie,

het winnen en de prestatie van het kind van groot belang. Moeders hechten meer belang aan het sociale aspect.

Als toeschouwer uiten vaders zich meer dan moeders. Dit doen zij door technische en tactische aanwijzingen te geven, hiermee leggen ze ook meer druk op de sportbeoefening en met name op de prestatiegerichtheid van hun kind. Uit eerder onderzoek (Weiss, M., 2003) blijkt dat deze druk vaak een stressverhogende impact heeft op het kind. Het plezier dat kinderen hebben in sport komt hierdoor mogelijk in het geding. Moeders houden zich meer op de achtergrond.

Doordat uit de resultaten blijkt dat vaders meer tijd besteden aan de sport van hun kind kan geconcludeerd worden dat zij meer, in de al besproken rollen, invloed uitoefenen op hun kind.

Dit betekent dat zij zowel positief als negatief meer invloed uitoefenen dan moeders. Campagnes van de overheid, zoals 'Geef kinderen hun spel terug' waarmee de overheid zich richt op te bemoeizuchtige ouders, zijn weliswaar gericht op beide ouders, maar op basis van dit onderzoek blijkt dat deze boodschap eigenlijk meer voor vaders bestemd is.

6.1.3 De verschillen in omgang van ouders tussen zoon en dochter

In het theoretisch kader is beschreven hoe ouders onderscheid maken tussen zoons en dochters in de sport. De sportkeuze voor jongens zou anders zijn dan voor meisjes. Voor jongens wordt bijvoorbeeld voetbal gewenst en voor meisjes gymnastiek of tennis (Ornelas, I., Perreira, K., Ayala, G., 2007).

Uit dit onderzoek blijkt weliswaar niet hoe ouders de sportkeuze van hun kinderen beïnvloeden, wel blijkt dat vaders meer betrokken zijn bij hun zoons. Vaders besteden doorgaans meer tijd aan het sporten van hun zoon en zij praten met zoons meer over tactische en technische zaken. Daardoor zijn zij in sterke mate van invloed op de waardeoriëntaties die hun zoons op het voetbal ontwikkelen.

In het onderzoek hebben ouders aangegeven geen onderscheid te maken tussen hoe zij het sportgedrag van hun zoon of dochter beïnvloeden. Mocht er onderscheid gemaakt worden dan komt dat door de karaktersverschillen van kinderen en niet door geslacht. Echter uit anekdotes van ouders kwam wel degelijk genderonderscheid naar voren. Vaders bleken meer actief als

vrijwilliger bij hun zoon dan bij hun dochter. Daarnaast vinden voornamelijk vaders prestaties van de zoon belangrijker dan van de dochter.

Moeders gaven aan meer invloed te hebben op de sportkeuze van hun dochter dan van hun zoon.

Het blijkt dat de theorie en resultaten grote overeenkomsten opleveren. Het is echter opvallend dat ouders stellig zijn in het ontkennen van genderonderscheid. Dit impliceert dat ouders hun eigen gedrag niet herkennen of een sociaal wenselijk antwoord geven. Zij willen liever geen genderonderscheid maken. Het niet erkennen van het genderonderscheid dat ouders construeren in manieren waarop zij betrokken zijn bij hun sportende kind, impliceert dat genderconstructies in sport niet ter discussie worden gesteld en daardoor waarschijnlijk ook niet gemakkelijk zullen veranderen. Het wel ter discussie stellen van gender betekent dat meer bewust nagedacht kan worden over de mogelijke gevolgen van dit onderscheid.

6.2 Sorting en soft-essentialisme vergeleken met de resultaten

6.2.1 De resultaten in relatie tot sorting

Uit de resultaten blijkt dat sorting ook in het domein van jeugdsport voorkomt. Ouders geven aan dat vaders en moeders specifieke functies op zich nemen. Vaders nemen de verantwoordelijke taken op zich en moeders de ondersteunende taken. Verandering daarin is volgens de geïnterviewden een moeizaam proces.

Het gegeven dat ouders van mening zijn dat er in de organisatie van de jeugdsport een mannennetwerk heerst, duidt op sorting. Hiermee wordt bedoeld dat mannen in deze organisatie de verantwoordelijke functies innemen en dat zij eerder mannen benaderen voor bepaalde posities dan vrouwen. Hierdoor kan gesteld worden dat ook op verenigingsniveau het door Messner beschreven ‘sorteerproces’ ervoor zorgt dat bestaande taakverdelingen van vrijwilligersfuncties in stand gehouden worden, ook in de organisatie van jeugdsport .

Een andere reden dat het sortingproces aanwezig is in de jeugdsport blijkt uit uitspraken van moeders. Zij geven aan zich niet prettig te voelen als zij een positie innemen waarin zij als enige vrouw actief zijn. Door hun angst voor kritiek op hun functioneren, onthouden zij zich van verantwoordelijke functies. Dit is te zien als een vorm van zelfselectie. Dit speelt zich echter af binnen een verenigingscontext waarin de afwezigheid van vrouwen in vrijwilligersfuncties als

een ‘vrouwenprobleem’ wordt gezien omdat moeders dergelijke functies niet zouden ambiëren. Wanneer binnen de vereniging de dominantie van mannen in vrijwilligersfuncties eerder als probleem zou worden gedefinieerd, zou de vereniging (met name mannelijke vrijwilligers) waarschijnlijk meer reflecteren op organisatorische processen (het eigen aandeel van de vereniging) waardoor de bestaande ongelijke verdelingen bediscussieerd worden.

Uit de resultaten blijkt dat sorting niet alleen op vrijwilligerstaken van toepassing is. Theorie en resultaten beschrijven dat ouders sporten als voetbal en vechtsport voor jongens passend vinden, en voor meisjes sporten als gymnastiek en tennis. Dit impliceert dat dit sorteerproces ook op jonge kinderen van toepassing is.

6.2.2 De resultaten in relatie tot soft-essentialisme

De meeste ouders geven aan dat er nu eenmaal verschillen zijn tussen jongens en meisjes. Deze zijn volgens hen vrij onveranderlijk. Tegelijkertijd geeft elke ouder ook aan dat ieder kind, jongen of meisje, gelijke kans verdient en dat zij daarin gestimuleerd moeten worden. Dit impliceert dat jongens en meisjes zich, ondanks essentiële (biologische en genetische) verschillen, in gelijke mate kunnen ontwikkelen. In het onderzoek van Messner (2009) geven ouders op beide manieren betekenis aan de sportparticipatie van hun kinderen.

Er kan geconcludeerd worden dat, wellicht onbewust, meer aandacht van vaders uitgaat naar hun zoons dan aan hun dochters in de sport. Dit gebeurt door meer actief te zijn als vrijwilliger en vaker en anders te praten over sport met hun zoon dan met de dochter. Daarmee construeren vaders en moeders onderscheid tussen hun zoons en dochters. Interessant is dat ouders echter van mening zijn dat ze zelf geen onderscheid maken tussen zoons en dochters en dat de bestaande verschillen tussen jongens en meisjes gebaseerd zijn op biologisch en genetische verschillen. Ze zeggen in feite dat ze geen onderscheid construeren, en daarmee negeren ze hun aandeel in de constructie van gender bij hun kinderen.

7 Discussie

In dit hoofdstuk zal eerst de relevantie van het onderzoek worden beschreven waarna de beperkingen en inzichten worden besproken.

7.1 Relevantie onderzoek

Zoals eerder besproken is er tot nu toe weinig onderzoek gedaan naar de verschillen in betrokkenheid van ouders bij sportende kinderen. Dit is echter voor verschillende redenen van belang.

Ten eerste construeren ouders voor een groot gedeelte de jeugdsport en tevens gender in jeugdsport. Verschil in betrokkenheid tussen vaders en moeders heeft een directe invloed op deze constructie. Tot nu toe blijken vaders meer in de jeugdsport actief te zijn dan moeders. Zoals in dit onderzoek blijkt leggen zij andere accenten dan moeders.

Ten tweede geven ouders, doordat hun kinderen in de jeugdsport actief deelnemen, een signaal af over hoe zij vinden en denken dat een rolverdeling tussen vaders en moeders eruit zou moeten zien. Ouders vervullen op die manier een voorbeeldfunctie voor hun kinderen die dergelijk gedrag normaal en vanzelfsprekend vinden. Daarmee zal de constructie van gender in jeugdsport zoals deze nu bestaat mogelijk in stand gehouden worden.

Juist omdat meisjesvoetbal de laatste jaren sterk in opkomst is, zou er ook in de organisatie van sport meer aandacht moeten zijn voor gendervraagstukken in het voetbal. Meer vrouwen in vrijwilligersfuncties zou waarschijnlijk het mannelijke imago van het voetbal veranderen. Door dit onderzoek kunnen sportbesturen genderonderscheid in voetbal herkennen en de gevolgen hiervan bediscussiëren.

Betrokkenheid van ouders in sport laat niet altijd positieve resultaten zien. Een over- of onderbetrokkenheid van ouders kan negatieve gevolgen hebben voor het kind. Dit onderzoek heeft laten zien dat vaders eerder overbetrokkenheid laten zien. Misschien zou juist met hen gediscussieerd moeten worden over de betekenissen in de sport en hun bijdrage in de jeugdsport.

Door onderzoek te doen naar gender in jeugdsport, en met name voetbal, ontstaat een discussie en bewustwording van overtuigingen en gedragingen die anders vanzelfsprekend zijn. Met name

bewustwording van wat normaal en vanzelfsprekend gevonden wordt, werpt een licht op hoe processen van marginalisering vaak onbewust plaatsvinden. Door het zichtbaar maken van deze processen in onderzoek, kan de wenselijkheid van dergelijke marginaliseringprocessen ter discussie gesteld worden. Dit is ook van belang omdat het Ministerie van VWS in sterke mate inzet op sport als middel om sociale integratie te bewerkstelligen. Daarin worden gendervraagstukken niet meegenomen terwijl ze op basis van dit onderzoek wel degelijk een rol spelen bij integratievraagstukken en processen van marginalisering in de samenleving.

7.2 De beperkingen en inzichten van het onderzoek

Dit onderzoek heeft zich beperkt tot interviews met zes vaders en zes moeders die allen betrokken waren bij het voetbal van hun zoon. Gezien de grote overeenkomsten in antwoorden dienen de uitkomsten van dit onderzoek serieus genomen te worden. Er wordt in dit onderzoek echter geen onderscheid gemaakt naar selectieteams, niet-selectieteams, jongens- en meisjesteams. Mogelijk spelen deze contexten een rol in de manier waarop gender wordt geconstrueerd. Uit de interviews bleek bijvoorbeeld dat in selectieteams ouders doorgaans meer betrokken zijn bij hun sportende kind dan ouders van kinderen die op minder hoog niveau participeren. In een volgend onderzoek zou gekeken kunnen worden naar hoe dergelijke contexten van invloed zijn op de constructie van gender.

Dit onderzoek vond plaats bij twee voetbalverenigingen in Utrecht. Zij staan bekend als clubs waarbij ouders doorgaans een gemiddeld tot hogere opleiding hebben genoten. Volgens de geïnterviewden is deze selectie van groot belang voor de manieren waarop ouders betrokken zijn bij sport. Volgens hen zouden lager opgeleide ouders zich doorgaans negatiever opstellen en zich met name als toeschouwers agressief gedragen. Gezien het feit dat dit onderzoek heeft plaatsgevonden bij twee specifieke voetbalverenigingen heeft dit onderzoek laten zien hoe juist middelbaar en hoger opgeleide ouders actief betrokken zijn bij het in stand houden van gender in sport.

Het is aan te raden dit onderzoek ook bij andere sporten uit te voeren, zodat in bredere zin inzicht verkregen wordt in hoe ouders bijdragen aan de constructie van gender in jeugdsport.

8 Literatuur

- Allender S., Cowburn G., Foster C., 2006. *Understanding participation in sport and physical activity among children and adults: a review of qualitative studies*. Health Education Research, Vol. 21, No. 6, 826-835
- Breedveld. K., Kamphuis, C. & Tiessen Raaphorst, A. 2008. *Rapportage sport 2008*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, 126-161
- Bruijn, E. de, 2007. *Vrouwen Buitenspel? Een onderzoek naar de genderverhoudingen in de Vlaamse sportsector*. Universiteit van Antwerpen, 26, 108 – 110
- Buisman, A., Middelkamp, J., 2001. *Jeugdsport. Een verhaal apart*. Elsevier Gezondheidszorg, Maarssen.
- Cassidy, T. Jones, R. & Potrac, P. 2004. The discourses of coaching. Understanding sports coaching. Cassidy, T. Jones, R. & Potrac, P. p.113-125. London: Routledge.
- CBS, 2003. *Jeugd, cijfers en feiten*. Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg, 110-124
- Cerow Diaz, S.M., 2005. *Research Update: Can Sports Promote Competence?* Parks & Recreation, 26-31
- Claringbould, I., 2008. *Mind the gap: The layered reconstruction of gender in sport related organizations*. Arko Sports Media, Nieuwegein: 7-8
- Claringbould, I., 2006. *Vrouwen in zicht. Over de positie van vrouwen en mannen in sportbestuursfuncties*. Arko Sports Media, Nieuwegein: 25-28
- Coackley, J., 2006. *The good father: Parental expectations and youth sports*. Leisure studies, 25:2, 153-163
- Dooren, A. van, 2003. *Zo doen wij dat vaders. Een onderzoek naar belangstelling voor het begeleiden van jeugdteams*. Zeist: KNVB
- Hindert, C. van, 1998. *De stand van zaken met betrekking tot vrijwilligerswerk- en beleid in de sport*. NOC-NSF
- Houlihan, B., 2008. *Sport and Society, A student introduction*. Sage Publications, 140-141
- Kalmthout, J. van, Jong, M. de, Lucassen, J., 2008. *Verenigingsmonitor 2008, de stand van zaken bij sportverenigingen*. W.J.H. Mulier Instituut 's Hertogenbosch, 94-51
- Kanters, M.A., Casper, J., Bocarro, J., 2008. *Supported or pressured? An examination of agreement among parent's and children on parent's role in youth sports*. Journal of Sport Behaviour.
- Kremer-Sadlik, T., Kim, J., 2007. *Lessons from sports: Children's socialization to values through family interaction during sports activities*. SAGE Publications, Vol. 18, 35-52
- L'Abée, D., 2001. *Kwantitatieve gegevens Jeugd, Sport en Bewegen. Jeugd in beweging*. Arnhem. 3-18

Messner, M., 2009. *It's all for the kids. Gender, Families and Youth Sports*. University of California Press, 1-6

Messner, M., Bozada-Deas, S., 2009. *Separating the Men from the Moms: The Making of Adult Gender Segregation in Youth Sports*. Sociologists for Women in Society. SAGE Publications.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), 2005. *Tijd voor sport. Bewegen, meedoen, presteren*.

Ornelas, I., Perreira, K., Ayala, G., 2007. *Parental influences on adolescent physical activity: a longitudinal study*. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity 2007, 4:3, 1-10+

Sharp, E., Caldwell, L., Graham, J., Ridenour, T., 2006. *Individual Motivation and Parental Influence on Adolescents Experiences of Interest in Free Time: A Longitudinal Examination*. Journal of Youth and Adolescence, Vol.35, No. 3, 359-372

Pennen, T. van der, 2003. *Ontwikkeling in het lokaal vrijwilligersbeleid. Sociaal en Cultureel Planbureau*, Den Haag, juni 2003, 8-10

Wagg, S. Brick, C. Wheaton, B. & Caudwell, J. (2009) *Key Concepts in sport studies*. 87-93

Weiss, M., 2003.. *Developmental Sport And Exercise Psychology: A Lifespan Perspective*. Technology, Inc, U.S., 145-157

Woolger, Christi, Power, Thomas G., 1993. *Parent and Sport Socialization: Views from the achievement literature*. Journal of Sport Behavior, Sep 93, Vol. 16, Issue 3

www.hercules.nl

www.sporting.nl

9 Bijlage

Topiclijst

1. Sport participatie

- Sport je zelf? (welke sport, hoe vaak, hoe lang al, met wie, welk niveau?) Hoe ben je daarbij gekomen?
- Welke rol speelt sport in jouw leven? Hoe belangrijk vind je sport en waarom?
- Wie sporten er in je gezin? En welke sporten doen ze?
- Hoe zijn ze erbij gekomen?
- Welke sport/hobby doet je kind nog meer?
- Waarom vind je het belangrijk dat je kind sport?
- Welke invloed heb jij op de sportkeuze van je kind gehad? Hoe heb je dat gedaan, waarom?
- Welke invloed heeft je partner op de sportkeuze van je kinderen gehad? Hoe is dat gegaan en waarom?
- Wat doe je momenteel met je kind op gebied van sport (denk bv. aan mee gaan naar wedstrijden, coachen, scheidsrechteren, vervoer regelen, anders) Hoe en waarom?
- Welke invloed hebben jullie nu op het sporten van je kind?
- Wat doe je met ze op sportgebied?

2. Verschillen in opvoeding (in de sport)

- Welke verschillen vind je dat er zijn tussen jou en je partner als het gaat om de betrokkenheid bij je kind in de sport? Hoe komt dat?
- Gaan jullie verschillend om met zoon/dochter als het gaat om sport?
- Maak je onderscheid tussen zoon of dochter in de sport? Hoe doe je dat?
- Vind je voor je zoon andere dingen belangrijk dan voor je dochter?

- Welke verschillen zijn er tussen hoe jij en je partner met de kinderen omgaan in sport? (heb je een bepaalde rol, is de een bijv. strenger dan de ander?)
- Met welke dingen in het sporten van je kind bemoei jij je? (bijv. op tijd komen, vervoer, plannings, kleding wassen & klaar leggen) Waarom? En waar bemoei je je absoluut niet mee?
- Aan welke ondersteuning/zorg denk je dat jouw kind behoefte heeft bij (voor, tijdens of na) het sporten? (bv. een dikke trui na het sporten, een goed gesprek, dat je er bent als toeschouwer of juist niet) Kun je die zorg/ondersteuning geven? Wil je die bieden?
- Vind je voor je zoon andere dingen belangrijk dan voor je dochter? (wel/geen voetbal voor dochter?)
- Welke rollen vervul jij als het gaat om je kind en sport? Wat is het verschil met je partner? Waarom doen jullie deze verdeling zo?
- Is dit naar tevredenheid?
- Zou je een andere rol willen vervullen? Welke?
- Is deze rol vergelijkbaar met hoe andere ouders dat doen –rol verdelen-? (als verschil: hoe komt dat)
- Heb je het idee dat je als vader andere dingen belangrijk vindt in het sporten van je kind dan als moeder? Welke verschillen vallen je op? (en kun je nog meer verschillen noemen) Hoe denk je dat dat komt? Heb je het idee dat vaders andere dingen belangrijk vinden dan moeders? Waarom zou dat zijn?
- Hoeveel tijd besteed je ongeveer per week aan het sporten van je kinderen? (daar valt alles onder; kijken naar wedstrijden, samen sporten)
- Hoeveel tijd besteed je partner aan het sporten van de kinderen? Wat doet hij/zij?
- Als je toeschouwer bent, zijn er dan verschillen in het aantal vaders-moeders langs de lijn? Welke verschillen?
- Gedragen ze zich anders? Welke verschillen vallen je op? Verschil man-vrouw.
- In welk opzicht maakt het geen verschil?
- Hoe vind je kind het als je langs de lijn staat? Hoe merk je dat?

3. Vrijwilligerswerk in de sport

- Welk vrijwilligerswerk doe je in de sport? Waarom wel/niet?
- Hoe vind je je functie? (evt. doorvragen op: Wat vind je leuk, minder leuk, Wat vind je moeilijk? Kun je een situatie beschrijven die je moeilijk vond? Wat vind je belangrijk/ Wat is je ambitie in deze functie?)
- Wat zijn voorgaande functies geweest? En hoe heb je deze beleefd?
- Zou je een andere functie willen bekleden? Welke?
- Doet je partner vrijwilligerswerk in de sport?
- Welke functie bekleedt hij/zij? Waarom wel/niet?
- Doet je zoon/dochter vrijwilligers werk in de sport? Wat? En waarom?
- Heb je eerder vrijwilligerswerk in de sport gedaan? Wat? En wat zijn de ervaringen?
- Zou hij/zij een andere functie willen hebben, waarom wel/niet?
- Hoe is je omgeving betrokken in vrijwilligerswerk? (vrienden, familie, kennissen)
- Zijn er verschillen tussen mannen en vrouwen in de vrijwilligersfuncties die ze vervullen?
(1. Functieverschillen 2. In de manier waarop je de functie vervult)
- Hoe komt dit? Welke veranderingen zouden daarin nodig zijn?

5. Algemeen

Nu volgen er nog wat algemene vragen.

- Wat is je woon/leefsituatie? Met wie? Leeftijd van gezinsgenoten? Zijn zij jongens/meisjes?
- Wat is je leeftijd?
- Werk je? Wat is je beroep? Werk je fulltime/parttime?